

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
OBCHODNÁ FAKULTA

Evidenčné číslo: 102003/I/2023/36122163607791364

ZHODNOTENIE VPLYVU PRIAMYCH ZAHRANIČNÝCH
INVESTÍCIÍ Z ÁZIE NA SLOVENSKO
Diplomová práca

2023

Bc. Zuzana Blahušová

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
OBCHODNÁ FAKULTA

ZHODNOTENIE VPLYVU PRIAMYCH ZAHRANIČNÝCH
INVESTÍCIÍ Z ÁZIE NA SLOVENSKO

Diplomová práca

Študijný program: manažment medzinárodného obchodu
Študijný odbor: ekonómia a manažment
Školiace pracovisko: katedra medzinárodného obchodu
Vedúci záverečnej práce: doc. Mgr. Elena Kašťáková, PhD.

Bratislava 2023

Bc. Zuzana Blahušová

ZADANIE

Čestné vyhlásenie

Čestne vyhlasujem, že som záverečnú prácu vypracovala samostatne, a že som uviedla všetku použitú literatúru.

2023

.....
Bc. Zuzana Blahušová

Pod'akovanie

Ďakujem pani docentke Kašťákovéj za dohľad a slová povzbudení pri písaní záverečnej práce, ako aj mojej rodine za podporu počas celého štúdia na univerzite.

ABSTRAKT

BLAHUŠOVÁ, Zuzana: *Zhodnotenie vplyvu priamych zahraničných investícií z Ázie na Slovensko*. – Ekonomická univerzita v Bratislave. Obchodná fakulta; Katedra medzinárodného obchodu. – Vedúci záverečnej práce: doc. Mgr. Elena Kašťáková, PhD. Bratislava: OF EU, 2023, 71 s.

Cieľom záverečnej práce je zhodnotiť a poukázať na vplyv priamych zahraničných investícií z vybraných krajín Ázie na Slovensko. Táto diplomová téza je zameraná na analýzu priamych zahraničných investícií s cieľom poukázať na pozitívny efekt, ktorý tieto investície majú. Záverečná práca obsahuje 6 tabuliek, 11 grafov a 3 obrázky a 1 prílohu. Pre zabezpečenie prehľadnosti a úpravy sme obsah tézy rozdelili do 4 kapitol, ktoré sú ďalej rozčlenené do niekoľkých podkapitol pre ešte lepšiu orientáciu pri čítaní. Počiatočná kapitola sa zameriava na zadefinovanie a vysvetlenie pojmu *Priame zahraničné investície* podľa rôznych zdrojov, ako aj deskripciu vývoja priamych zahraničných investícií, predstavenie krajín, ktoré sme si vybrali ako nositeľov obsahu v našej práci, a to konkrétne Čínsku ľudovú republiku, Južnú Kóreu a Japonsko, opis legislatívneho rámca príslušného pre PZI a v závere prvej kapitoly sme zhodnotili priame zahraničné investície v SR. Druhá kapitola opisuje primárny a parciálne ciele, ktoré sme si stanovili pred začatím písania tejto tézy a ich chronologické usporiadanie. Nasledujúca, tretia kapitola sa sústreďuje na zhrnutie metodiky a metód skúmania, ktoré boli použité pri tvorení obsahu práce. A nakoniec, záverečná kapitola, ktorá sa zaoberá výsledkami práce nám poukazuje na podrobnú analýzu PZI z troch daných krajín, ako aj samotných PZI v našej krajine. Charakterizujeme tu efekt, ktorý PZI majú na našu ekonomiku, zamestnanosť, poskytujeme tiež sektorové rozdelenie investičných projektov a v závere odporúčanie pre budúce smerovanie PZI u nás.

Kľúčové slová: priame zahraničné investície, Slovenská republika, Ázia, ČĽR, Južná Kórea, Japonsko

ABSTRACT

BLAHUŠOVÁ, Zuzana: Evaluation of the Impact of Foreign Direct Investment from Asia on Slovakia. – Economic University in Bratislava. Faculty of Commerce; International Business Department. – Thesis Supervisor: doc. Mgr. Elena Kašťáková, PhD. Bratislava: OF EU, 2023, 71 p.

The aim of the thesis is to evaluate and show the impact of FDI from selected Asian countries on Slovakia. This thesis focuses on the analysis of FDI in order to show the positive effect that these investments have. Our diploma thesis contains 6 tables, 11 graphs, 3 illustrative pictures and 1 annex. To ensure clarity and organization, we have divided the thesis content into 4 chapters, which are further divided into several sub-chapters for even better reading orientation. The initial chapter focuses on defining and explaining the concept of FDI according to different sources, as well as describing the evolution of FDI, introducing the countries that we have chosen as content carriers in our thesis, namely the People's Republic of China, South Korea and Japan, describing the legislative framework relevant to FDI, and at the end of the first chapter we have evaluated FDI in the Slovak Republic. The second chapter describes the primary and partial objectives that we set before starting to write this thesis and their chronological order. The following, third chapter focuses on the summary of the methodology and research methods that were used in the creative process of the thesis. Finally, the last chapter, which deals with the results of the thesis, shows us a detailed analysis of FDI from the three countries in question, as well as FDI in our country itself. Here we characterize the effect that FDI has on our economy, employment, we also provide a sectoral distribution of investment projects and conclude with a recommendation for the future direction of FDI in our country.

Key words: Foreign direct investment, Slovak Republic, Asia, China, South Korea, Japan

Obsah

Úvod	9
1 Súčasný stav problematiky doma a v zahraničí	10
1.1 Teoretické vymedzenie priamych zahraničných investícií	11
1.2 Priame zahraničné investície po roku 1980	12
1.3 PZI z pohľadu hostiteľskej a materskej krajiny	13
1.4 Región záujmu – Ázia	17
1.4.1 Prílev PZI do Ázie	19
1.4.2 Odlev PZI z Ázie	20
1.5 Cesta priamych zahraničných investícií z Čínskej ľudovej republiky	21
1.5.1 Politiky voči PZI v ČĽR	22
1.5.2 Investičné prostredie v ČĽR	23
1.5.3 Vonkajšie investície	24
1.5.4 Čínske PZI v EÚ	25
1.6 Legislatívny rámec	28
1.6.1 Čínska ľudová demokratická republika a EÚ	28
1.6.2 Južná Kórea a EÚ	30
1.6.3 Japonsko a EÚ	31
1.7 Priame zahraničné investície Slovenskej republiky	32
1.7.1 Vyhlásenie o investičnej klíme z roku 2022 podľa ITA (International Trade Administration)	34
2 Cieľ práce	36
3 Metodika práce a metódy skúmania	37
3.1 Overenie Hypotézy A s využitím jednoduchšej regresnej analýzy v programe Gretl	37
4 Výsledky práce a diskusia	40
4.1 Nový <i>screening</i> PZI v SR	40
4.2 Prílev PZI do Slovenskej republiky	42
4.3 Odlev PZI z Japonska, Južnej Kórey a ČĽR	51
4.3.1 Podiel PZI vybraných krajín na celkovom príleve PZI SR za rok 2020	55
4.4 Štatistiky prichádzajúcich investícií do Slovenskej republiky	56
4.5 Zhodnotenie hypotézy a stanovenie odporúčaní skúmanej problematiky	57
Záver	63
Zoznam použitej literatúry	65
Príloha A	71

Úvod

Sú priame zahraničné investície naozaj dôležité? Podľa dostupných zdrojov vieme s určitosťou tvrdiť, že áno. V minulosti sa na priame zahraničné investície krajiny pozerali skôr negatívne, obávali sa vplyvu inej suverénnej moci na ich krajinu. Neskôr, keď sa priame zahraničné investície stali nositeľmi finančnej pomoci, inovácií a nových technológií nastal tzv. *boom*. V 80. rokoch 20. storočia predstihol rast svetového odlevu PZI dokonca rast svetového exportu, ako uvádzame v prvej kapitole tejto práce. Extrémna rýchlosť, ktorou sa PZI dostali do popredia sa dá vysvetliť viacerými faktormi. Prvým je určite globalizácia, ktorá úplne zmenila smerovania svetového hospodárstva a obchodnej výmeny ako takej. Ďalším faktorom boli určite finančné krízy, ktorým jednotlivé krajiny v minulých dekádach museli čeliť. Jediným východiskom, keďže úroky v bankách boli vysoké, bolo si pripustiť, že PZI sú viac pomoc ako hrozba, a tak nastal obrat v myslení. Prítomnosť transnacionálnych korporácií bola zrazu vítaná, pretože ekonomiky rôznych krajín si uvedomovali benefity, ktoré usídlenie zahraničného podniku prinesie nie len ich občanom, ale aj hospodárstvu ako takému.

Najväčšími nositeľmi PZI v minulosti bola Severná Amerika a Európa, čo sa časom trochu zmenilo. V posledných rokoch patrí medzi top recipientov PZI aj ČLR, Singapur, Hong Kong, India a tiež Brazília. Na druhej strane medzi top materských ekonomík, ktoré PZI vysielajú sú Japonsko, Holandsko, Kanada a tiež Nemecko, ktoré je aj top PZI investorom v SR.

Primárnym cieľom práce je zhodnotiť vplyv priamych zahraničných investícií z Ázie na Slovensko a stanoviť odporúčania budúceho smerovania prílevu PZI do potenciálnych odvetví slovenského hospodárstva. Pomocou využitia špecifických vedeckých metód opíšeme vplyv, ktorý PZI majú na naše hospodárstvo. Vo výsledkoch práce sa konkrétnejšie zameriame na odvetvie výroby, keďže podľa našich zistení práve do tohto sektora smeruje najviac PZI z nami vybraných ekonomík skúmania. Odporúčania, ktoré sme sa snažili poskytnúť v závere poslednej kapitoly, budú dúfame dostatočnou výpovednou hodnotou našej práce, ktorá mala za úlohu poskytnúť čitateľovi analýzu spomínaného prílevu PZI, ako aj determináciu pozitívneho efektu, ktorý ním vzniká.

1 Súčasný stav problematiky doma a v zahraničí

Daná kapitola, sa zameriava na teoretické vymedzenie priamych zahraničných investícií, ďalej už len PZI. Pokúsime sa opísať ich podstatu, vplyv na krajiny, ktoré sú ich beneficiary, ako aj plusy a negatíva, ktoré majú PZI na materskú ekonomiku. Ďalej sa budeme venovať vplyvu PZI z regiónu Ázie na Slovensko. Taktiež sa sústredíme na všeobecné vymedzenie Ázie, zdefinovanie tohto teritória z historického hľadiska, jeho významu pre svetový obchod a prílev a odlev PZI. Viacerí autori sa počas rokov vyjadrovali k vplyvu PZI na expanziu čínskej ekonomiky, ich postupnú transformáciu z hostiteľskej krajiny na materskú krajinu, ktorá trvala niekoľko dekád, preto sa bude značná časť tejto záverečnej práce venovať aj skúmaniu PZI práve Čínskej ľudovej republiky.

Z krajín Ázie samozrejme najviac rezonujú spomínaná ČĽR, Južná Kórea a Japonsko, ktoré sú pre nás z hľadiska analýzy vplyvu PZI aj najzaujímavejšie. Konkrétne sa zameriame na oblasť prílevu PZI z Ázie na Slovensko. Preto bude súčasťou tejto kapitoly aj identifikácia a zhodnotenie fungovania obchodných dohôd, teda definovanie legislatívneho rámcu vzájomného obchodu medzi Európskou úniou a krajinami Ázie, resp. medzi Slovenskou republikou a regiónom Ázie. Pomocou týchto dohôd sa pokúsime nájsť investičný prienik, ktorý nám poukáže na existujúcu spoluprácu, resp. efektívne alebo neefektívne využívanie obchodných dohôd.

Poslednú časť prvej kapitoly našej diplomovej práce budeme venovať investičnému prostrediu v Ázii, kde sa zameriame na jednotlivé krajiny a ich legislatívnu podporu investovania. Naším zámerom bude poukázať na to, či v spomenutých krajinách je prítomná podpora PZI do európskych krajín, resp. do V4 a do Slovenskej republiky. Tiež spomenieme aj úlohu transnacionálnych korporácií v pohybe PZI. Ako hlavní organizátori obchodu a priamych zahraničných investícií dnešného sveta, transnacionálne korporácie vstupujú na nový trh buď prostredníctvom budovania nových aktív (PZI na zelenej lúke) alebo akvizíciou už existujúcich (fúzie a akvizície), a to buď s cieľom súžiť domácomu trhu (horizontálne PZI) alebo aby slúžili na medzinárodnom trhu (vertikálne alebo exportné priame zahraničné investície na exportnej platforme.) (AEIR, 2016)

1.1 Teoretické vymedzenie priamych zahraničných investícií

Podľa UNCTAD (2004), sú PZI definované ako dlhodobé investície zahraničného priameho investora v podniku, ktorá je rezidentom v ekonomike iného štátu, ako v ktorom je založená firma zahraničného investora. Vzťah priamych zahraničných investícií, sa skladá z materského podniku a zahraničných afiliácií, ktoré dohromady tvoria nadnárodné korporácie. (UNCTAD, 2004)

Národná banka Slovenska (NBS) ich definuje nasledovne: „*Priama zahraničná investícia predstavuje kategóriu medzinárodných investícií, ktorá vyjadruje zámer subjektu, ktorý je rezidentom jednej ekonomiky (priamy investor), získať trvalý podiel v podniku so sídlom v inej ekonomike (podnik priamej investície). Trvalý podiel vyjadruje existenciu dlhodobého vzťahu medzi priamym investorom a podnikom priamej investície a významný stupeň vplyvu na riadenie podniku. Pri určovaní existencie vzťahu priamej investície sa v súlade s medzinárodnými štandardami používa – kritérium 10% podielu na základnom kapitáli alebo hlasovacích právach podniku. Priama zahraničná investícia zahŕňa tak úvodnú transakciu medzi dvoma entitami a všetky ich následné transakcie, ako aj transakcie medzi sesterskými podnikmi (s právnou subjektivitou alebo bez právnej subjektivity). Na základe tohto kritéria existuje priamy investičný vzťah aj medzi viacerými príbuznými podnikmi, bez ohľadu na to, či takéto prepojenie obsahuje jeden alebo viac reťazcov. Podnik priamej investície môže byť dcérsky podnik, pridružený podnik alebo pobočka v závislosti od podielu priameho investora na základnom kapitáli. Pojmy dcérsky, pridružený podnik a pobočka používané v štatistike priamych zahraničných investícií, sa líšia od definícií týchto pojmov používaných v medzinárodne platných účtovných štandardoch. Dcérsky podnik predstavuje viac ako 50%-ný podiel priameho investora na základnom kapitále alebo hlasovacích právach, pri pridruženom podniku ide o podiel od 10 do 50 percent. Pobočka je 100%-ne vlastnená priamym investorom, môže ísť o trvalé kancelárie alebo zastúpenia, pozemky a stavby priamo vlastnené nerezidentom a mobilné zariadenie, ktoré v danej ekonomike operujú viac ako jeden rok.“ (NBS, 2003)*

1.2 Priame zahraničné investície po roku 1980

Do 80. rokov 20. storočia sa väčšina rozvojových krajín pozerala na priame zahraničné investície (PZI) s veľkou opatrnosťou. Prítomnosť transnacionálnych korporácií (TNK) sa vnímala ako narušanie národnej suverenity a bezpečnosti. Hlavné riadiace centrum so sídlom v zahraničí a medzinárodná mobilita vyvolávali podozrenie, či sú TNK zaviazané hostiteľskej ekonomike. Samotná veľkosť a rozsah priamych zahraničných investícií TNK sa považovali za hrozbu pre hostiteľské krajiny, čo vyvolávalo obavy z rastúcej schopnosti TNK ovplyvňovať hospodárske a politické záležitosti. Tieto obavy boli vyvolané skúsenosťami s historickým kolonizovaním mnohých rozvojových krajín a názorom, že PZI sú modernou formou hospodárskeho kolonializmu a vykorisťovania. Okrem toho boli TNK často podozrievané zo zapojenia sa v nekalých obchodných praktikách, ako je napríklad manipulácia s transferovými cenami a určovanie, resp. fixovanie cien prostredníctvom ich prepojení so svojimi materskými spoločnosťami.

V ostatných rokoch sa však obmedzenia PZI výrazne znížili v dôsledku množstva faktorov; akcelerácie technologických zmien, vzniku globálne integrovanej výroby a marketingových sietí, existencie bilaterálnych investičných dohôd a pozitívnych dôkazov z rozvojových krajín, ktoré otvorili svoje brány pre PZI. Okrem toho znižujúca sa miera poskytovania úverov od komerčných bánk v dôsledku dlhových kríz doviedla mnohé rozvojové krajiny k tomu, aby reformovali svoje investičné politiky s cieľom prilákať zahraničný kapitál, keďže sa ukázalo, že PZI slúžia ako atraktívna alternatíva k bankovým úverom a tiež ako zdroj prílevu kapitálu. V rámci tohto procesu sa vytvorili priame stimuly a dotácie určené najmä pre TNK, ktoré podporovali priemyselné politiky rozvojových krajín. To viedlo k rýchlej expanzii tokov priamych zahraničných investícií na celom svete počas posledných 20 rokov. Z 53,7 mld. USD v roku 1980 dosiahol odlev PZI v roku 2000 hodnotu 1,4 bilióna USD. Tento nárast priamych zahraničných investícií podstatne zmenil medzinárodné hospodárske prostredie. A pozoruhodnou charakteristikou tejto zmeny je jej fenomenálna rýchlosť. Od roku 1980 predstihol rast svetového odlevu PZI rast svetového exportu. Táto rýchla expanzia PZI odlevu bola výraznejšia v rokoch 1987 – 1990, keď mnohé hostiteľské krajiny začali uvoľňovať reštrikcie a prekážky PZI a v rokoch 1995 – 2000, keď sa uskutočňovalo veľké množstvo fúzií

a akvizícií v dôsledku ázijskej finančnej krízy a privatizačných programov v Latinskej Amerike. (Brooks, Fan, Sumulong, 2003)

Geografická štruktúra odlevu PZI sa medzi rokmi 1990 a 2000 takmer nezmenila. Európa a Severná Amerika boli aj naďalej najväčšími zdrojmi tokov PZI vo svete, pričom boli zodpovedné za najmenej 75 % od roku 1991. Naopak, podiel Ázie a Tichomoria na celkovom odleve PZI od roku 1998 výrazne klesol v dôsledku klesajúceho významu Japonska ako dodávateľa PZI. Európa a Severná Amerika boli zároveň aj naďalej najväčšími príjemcami prílevu PZI, čo sa nezmenilo v podstate dodnes, keďže vieme, že USA boli najväčšími recipientami PZI v rokoch 2019 aj 2020. (Sánchez-Muñoz, Matei, Howell, 2021)

Zatiaľ čo ekonomiky v Ázii a Tichomorí začali prijímať čoraz väčší podiel svetového prílevu PZI od 90. rokov, finančná kríza v roku 1997 tento trend dočasne zvrátila. Prílev PZI sa však čoskoro obnovil, najmä v dôsledku fúzií a akvizícií po kríze. Pokiaľ ide o jednotlivé cieľové krajiny, došlo k posunom v preferenciách zahraničných investorov medzi rokmi 1990 a 2000. Malajzia, Singapur a Thajsko, ktoré v minulosti patrili medzi 20 najväčších príjemcov PZI v rokoch 1991 až 1993, boli nahradené Brazíliou, Fínskom a Írskom v rokoch 1998 – 2000. Okrem toho sa preferovanými lokalitami stali Japonsko a Južná Kórea pre PZI v období po ázijskej kríze (JBICI, 2002).

Medzi preferovanými ázijskými destináciami pre PZI sa toho veľa nezmenilo. Indonézia, ktorá bola začiatkom 90. rokov jednou z desiatich najobľúbenejších destinácií pre PZI, vypadla zo zoznamu a koncom 90. rokov ju nahradila India. Medzitým Hongkong a ČĽR prebehli Malajziu a Singapur na mieste top destinácií PZI. Zatiaľ čo celková hodnota prílevu PZI do desiatich hlavných ázijských destinácií v spomínanom desaťročí značne vzrástla, podiel Ázie na celkovom svetovom objeme PZI výrazne klesol. (Brooks, Fan, Sumulong, 2003)

1.3 PZI z pohľadu hostiteľskej a materskej krajiny

Aby sme vedeli poukázať na vplyv PZI na ekonomiku materskej a hostiteľskej krajiny, musíme pochopiť nasledovné termíny. Ekonomika hostiteľskej krajiny je tá, ktorá PZI prijíma, na druhej strane ekonomika materskej krajiny je tá, z ktorej PZI odchádzajú. Predpokladom

správneho fungovania toku priamych zahraničných investícií je aby mali hostiteľská a materská ekonomika pozitívne vzťahy.

Okrem zvýšenia produkcie a príjmov existujú aj ďalšie potenciálne výhody pre hostiteľské krajiny z podpory prílevu kapitálu (Brooks, Fan, Sumulong, 2003):

- a) Zahraničné firmy prinášajú špičkové technológie. Rozsah výhod pre hostiteľské krajiny závisí od toho, či sa technológia voľne šíri medzi existujúcimi firmami.
- b) Zahraničné investície zvyšujú konkurenciu v hostiteľskej ekonomike. Vstup novej firmy na trh zvyšuje produkciu v odvetví a znižuje cenu na domácom trhu, čo vedie k čistému zlepšeniu blahobytu pre kupujúcich.
- c) Zahraničné investície zvyčajne vedú k zvýšeniu domácich investícií. V analýze panelových údajov za 58 rozvojových krajín Bosworth a Collins (1999) zistili, že približne jedna polovica každého dolára prílevu kapitálu sa premietne do zvýšenia domácich investícií. Ich zistenia naznačujú, že transfer zahraničných zdrojov sa rovná približne 53 – 59 % prílevu finančného kapitálu. Zvyšok sa presmeruje do akumulácie rezerv alebo odlevu kapitálu. Keď má však prílev kapitálu formu PZI, výsledky naznačujú vzťah takmer jedna k jednej medzi priamymi zahraničnými a domácimi investíciami.
- d) Zahraničné investície poskytujú výhody z hľadiska prístupu na vývozné trhy vyplývajúce z úspor z rozsahu pri marketingu zahraničných firiem alebo z ich schopnosti získať prístup na zahraničný trh. Jedným z dôsledkov môže byť, že vlády podporujú potenciálnych vývozcov, aby sa lokalizovali blízko seba, čím vytvoria zóny na spracovanie exportu, čím vzniknú osobitné výhody, ako napríklad bezcolný dovoz vstupov, dotovaná infraštruktúra alebo daňové prázdny, aby pomohli znížiť náklady pre domáce podniky pri prenikaní na zahraničné trhy.
- e) Zahraničné investície môžu pomôcť preklenúť devízový deficit hostiteľskej krajiny. Rast si vyžaduje investície a investície si vyžadujú úspory, či už domáce alebo zahraničné. V ekonomike môžu existovať dve medzery – nedostatočné úspory na podporu kapitálu a nedostatočné devízové rezervy na akumuláciu kapitálu na dosiahnutie daného cieľa rastu; a nedostatočné devízové rezervy na akumuláciu kapitálu na dosiahnutie cieľa rastu na transformáciu domácich zdrojov na zahraničné. Ak si investície vyžadujú dovážané vstupy potom domáce úspory nemusia zaručiť

rast, ak sa úspory nedajú konvertovať na zahraničnú menu na nákup importovaných tovarov. Prílev kapitálu pomáha zabezpečiť, aby zahraničné devízy boli k dispozícii na obstaranie importu a na investície.

Zahraniční investori hľadajúci lokalitu, ktorá im prinesie najvyššie výnosy sa často zameriavajú na krajiny s bohatými prírodnými zdrojmi a s nízkou kvalitou inštitúcií. Slabé a neefektívne inštitúcie umožňujú ťažbu prírodných zdrojov rýchlejšie, ako je potrebné na udržateľný rozvoj. V dôsledku toho sú etnické komunity niekedy poškodzované, pretože životné prostredie, ktoré je ich hlavným zdrojom obživy, je narušené alebo dokonca zničené. Nie všetky investície TNK vedú k prenosu technológií a pozitívnym vedľajším účinkom. V ich snahe chrániť technológiu materskej firmy môžu TNK obmedziť výrobu vo filiálkach v hostiteľských krajinách na činnosti s nízkou pridanou hodnotou, čím sa znižuje priestor pre technické inovácie a technologické vzdelávanie. TNK môžu tiež obmedziť vertikálnu integráciu tým, že sa úplne spoliehajú na dodávanie vstupov zo zahraničia. V niektorých prípadoch môžu TNK svojou veľkosťou dokonca eliminovať konkurenciu tým, že vytlačia domácich výrobcov. Ako neoddeliteľné súčasti globálnych hodnotových reťazcov, TNK sú oproti svojim domácim konkurentom vo výhode (napr. využívaním úspor z rozsahu). (Brooks, Fan, Sumulong, 2003)

Štrukturálnym účinkom PZI na domácu krajinu sa v medzinárodnej diskusii dostáva pomerne málo pozornosti a tých niekoľko štúdií, ktoré sú k dispozícii, sa zameriavalo na obmedzený súbor otázok. V analýzach sa diskutovalo najmä o vplyve PZI na zloženie dopytu po práci a mzdy v domovskej krajine a na produktivitu v prevádzkach v domovskej krajine. Záver vyplývajúci z týchto štúdií hovorí, že materské spoločnosti TNK majú tendenciu využívať menej pracovných síl na jednotku produkcie alebo vykazujú vyššiu produktivitu ako nie transnacionálne firmy. Zdá sa tiež, že existuje zvýšené skreslenie zručností v podobe posunu v dopyte po pracovnej sile, ktorý uprednostňuje zamestnancov s „bielymi goliermi“ na úkor „modrých golierov“, pravdepodobne preto, že nadnárodné firmy majú tendenciu vyvážať výrobu a zároveň sústreďovať riadenie, marketing a výskum a vývoj na domácej základni. Štúdie o Švédsku a Japonsku poskytujú trochu odlišný obraz. V prípade Švédska aj Japonska sa zistilo, že väčšia zahraničná výroba súvisí s vyššou intenzitou práce v prevádzkach v domovskej krajine. Jedným z možných dôvodov je, že japonské aj švédske TNK potrebovali viac dohľadu doma na riadenie svojich medzinárodných operácií; ďalším dôvodom by mohlo

byť, že ich investície v rozvojových krajinách boli menej zamerané na vývoz a viac smerovali do odvetví, ktoré nahrádzajú dovoz, čo ponechávalo menší priestor na využívanie medzinárodných rozdielov v cenách výrobných faktorov. Braconier a Ekholm (2000) sa zamerali aj na rozdiely medzi hostiteľskými krajinami a zistili, že investície švédskych TNK v iných v ekonomikách s vysokými príjmami do určitej miery nahrádzali švédsku zamestnanosť, ale že investície v ekonomikách s nízkymi mzdami (t. j. v rozvojových krajinách) takýto vplyv nemali. (Kokko, 2006)

Napríklad Herrero a Simon (2003) už vo svojom abstrakte uvádzajú, že *„účinky finančných priamych zahraničných investícií na domovskej krajine sú prakticky neznáme.“*

V prípade väčšiny domovských krajín je však pravdepodobne nesprávne očakávať model, ktorý funguje v USA, kde najpokročilejšie a na zručnosti najnáročnejšie činnosti budú vždy umiestnené doma. Naopak, ako dopad rastúceho tempa globalizácie a internacionalizácie je pravdepodobné, že medzinárodná deľba práce v rámci nadnárodných korporácií bude užšie prepojená s komparatívnymi výhodami domovskej aj hostiteľskej krajiny. Najvyspelejšie prevádzky budú umiestnené doma len vtedy, ak to bude v súlade s celkovou štruktúrou nákladov na výrobné faktory a ostatných determinantov lokácie. Napríklad ak existujú hostiteľské krajiny, ktoré ponúkajú lepšie podmienky pre výskum a vývoj, je pravdepodobné, že sa nakoniec presunie z materskej krajiny do najkompetentnejšej zahraničnej pobočky. Z toho vyplýva, že priame zahraničné investície môžu mať podstatný vplyv na štruktúru priemyslu domovskej krajiny. (Kokko, 2006)

Okrem vplyvu PZI na vývoz domovskej krajiny a zamestnanosť existuje množstvo ďalších otázok, ktoré sa z času na čas objavujú vo výskumných a politických diskusiách o PZI. Vo väčšine prípadov bola táto diskusia motivovaná obavami, že zvyšovanie vonkajších investičných tokov môže byť pre domácu krajinu škodlivé. Až do polovice 70. rokov 20. storočia sa bežne predpokladalo, že hlavným aktívom TNK je kapitál, a že zahraničné investície môžu nahradiť investície v domovskej krajine. Táto diskusia bola úzko spojená s diskusiou o vývozných účinkoch PZI. Všeobecné zistenie že PZI a vývoz sa skôr dopĺňajú ako nahrádzajú, naznačovalo, že potreba domácich investícií by sa v dôsledku vonkajších investícií neznížila. Dva problémy však komplikovali analýzu investičných účinkov.

Po prvé, možno očakávať, že PZI ovplyvňujú kapitálové náklady investujúcej firmy. Takzvaná hypotéza hierarchie financovania hovorí, že firmy sa správajú tak, ako keby čelili vzostupnej krivke ponuky kapitálu, pravdepodobne preto, že preferované interne vytvorené – nerozdelené zisky – finančné prostriedky majú nižšie náklady obetovanej príležitosti. To naznačuje, že PZI by mohli byť silnejším substitútom domácich investícií, pretože rozhodnutie uskutočniť zahraničný investičný projekt by zvýšilo investičné náklady pre následné domáce investičné podniky. Po druhé je možné predpokladať, že PZI by mohli mať pozitívny vplyv na domáce investície, ak zvýšia ziskovosť TNK a zvyšujú objem vnútorne vytvorených finančných prostriedkov. (Kokko, 2006)

1.4 Región záujmu – Ázia

V staroveku mali ázijské regióny obchodné vzťahy nie len medzi sebou, ale aj s časťami Európy a Afriky. V najstarších dobách kočovné národy obchodovali na veľké vzdialenosti a ako prostriedok výmeny používali barter. V tomto obchode boli obzvlášť dôležité jemné textílie, hodváb, zlato a iné kovy, rôzne drahokamy a polodrahokamy, korenie a aromatické výrobky. Obchod medzi Európou a Áziou sa výrazne rozšíril v gréckej ére (približne 4. storočie pred n. l.), keď už boli vybudované rôzne pozemné cesty spájajúce Grécko cez Anatóliu (Malú Áziu) so severozápadnou časťou indického subkontinentu. K ďalšiemu rozvoju pozemných a námorných ciest z oblasti Stredozemného mora, najmä do južnej Indie, došlo počas rímskej doby.

Tento obchod medzi východom a západom prekvital v prvých štyroch storočiach nášho letopočtu, ale v neskorších storočiach bol vystavený značným výkyvom. V tomto období sa obchod výrazne rozšíril aj do juhovýchodnej Ázie a do Číny cez územie dnešnej Malajzie a Kambodže. Po tom, ako sa Španielsko a Portugalsko v 15. storočí začali zaujímať o objavenie priamej námornej cesty do Ázie nastala v 16. storočí éra veľkých moreplavcov. Portugalsko bolo jednou z prvých krajín, ktoré sa pokúsili získať monopol na lukratívny obchod s korením s Východom, a založilo sieť obchodných staníc v Ázii. Holanďania sa najprv sústredili na Cejlón, ale neskôr expandovali do juhovýchodnej Ázie, najmä do Indonézie, a sústredili sa na ňu. Východoindické spoločnosti z Európy prichádzali za exotickými produktami do Ázie: hodvábom, bavlnou a vzácnymi komoditami, ako sú koreniny. Tieto výrobky si vyžadovali

kvalifikovanú pracovnú silu tkáčov a poľnohospodárov alebo pôdne a klimatické podmienky jedinečné pre daný región. Z Európy sa do ázijských krajín vyvážali výrobky z ocele, od príborov až po železničné lokomotívy. Od 17. do druhej polovice 19. storočia malo Japonsko obmedzené obchodné vzťahy predovšetkým s Kóreou a ČĽR a zakázalo obchod so západnými krajinami okrem malého holandského obchodného miesta v južnom Japonsku. Druhá polovica 19. storočia a začiatok 20. storočia predstavovali obdobie rozkvetu koloniálnej nadvlády.

V prvom desaťročí 20. storočia sa Japonsko stalo významnou vojenskou a námornou mocnosťou a postupne sa vypracovalo na dôležitého obchodného partnera so zvyškom sveta. Postupom času sa tieto európske obchodné spoločnosti vyvinuli do koloniálnych impérií.

V tomto období sa do medzinárodného obchodu dostal aj čaj a tabak a monopolným výrobkom indického subkontinentu sa stala juta. Po tom, ako Briti vstúpili do vojny s ČĽR, aby zablokovali čínske snahy o zákaz dovozu ópia, britskí obchodníci legálne obchodovali s opiom z Indie do Číny a bolo zdrojom daňových príjmov pre indickú vládu.

Nasledujúce obdobie bolo obdobím boja kolónií za politickú nezávislosť, ktorý vyvrcholil bezprostredne po druhej svetovej vojne. Necelé dve desaťročia po skončení vojny veľké britské, francúzske a holandské impérium v Ázii prakticky prestalo existovať. (Narasimhan, Leinbach, Chapman)

V 21. storočí, od roku 2017, za vlády prezidenta Donalda Trumpa USA odstúpili od dohody o Transpacifickom partnerstve (TPP), opäťovne začali rokovania o Severoamerickej dohode o voľnom obchode (NAFTA), ktorá upravuje obchod s ich bezprostrednými susedmi, a snažili sa zmeniť podmienky obchodnej dohody medzi USA a Kóreou v prospech USA. Rozhodnutie Spojeného kráľovstva vystúpiť z EÚ do istej miery odráža hospodársky nacionalizmus, ktorý sa prejavuje v novej obchodnej politike USA, čo môže naznačovať odklon od otvorenosti voči globálnemu obchodu a prijatie niektorých protekcionistických opatrení. Napriek tomu vláda Spojeného kráľovstva trvá na tom, že zostáva zástancom voľného obchodu a zriadila nové oddelenie na rozvoj nových obchodných vzťahov.

Na druhej strane, Ázia je príjemcom čoraz otvorenejšieho obchodného režimu vyplývajúceho z pravidiel WTO, ako aj bilaterálnych a multilaterálnych obchodných dohôd, ale v súčasnosti je aj najdynamickejším regiónom pre medzinárodný obchod a investície, a preto je hlavným zástancom zachovania dynamiky regionálnej a v konečnom dôsledku aj globálnej

hospodárskej integrácie. ČĽR je najväčšou ázijskou ekonomikou, ktorá má veľký záujem na uzatváraní regionálnych obchodných dohôd. Mnohí komentátori poznamenali, že hoci ASEAN je kolískou týchto multilaterálnych obchodných dohôd, ČĽR je hnacou silou pokroku.

Ďalším rozmerom je čínska iniciatíva BRI. ČĽR tiež založila Ázijskú banku pre investície do infraštruktúry (AIIB), multilaterálnu rozvojovú banku, ktorá sa zameriava na financovanie rozsiahleho rozvoja infraštruktúry potrebnej v rozvojových krajinách Ázie. Tieto dva rozvojové projekty nie sú oficiálne prepojené, ale veľmi sa dopĺňajú a spolu jasne dokazujú ambíciu Číny byť regionálnou politickou a hospodárskou silou pre rozvoj trhov za jej hranicami a medzinárodnú hospodársku angažovanosť. V súlade s politickým vývojom získava ázijský obchod a kapitál stále dominantnejšie postavenie v rámci svetového hospodárskeho systému.

Zatiaľ čo južná, juhovýchodná a východná Ázia pokračujú vo svojej desaťročia trvajúcej úlohe hlavného cieľa medzinárodných investícií, je dôležité poznamenať rastúci rozsah a význam odlevu priamych zahraničných investícií z regiónu. Táto ohromujúca úroveň odlevu kapitálu je ešte pôsobivejšia vzhľadom na rýchly nárast regionálneho významu na celosvetovej úrovni, pričom viac odchádzajúcich investícií poskytovala v roku 2015 len Európa, a to veľmi tesne. Medzi rokmi 2005 a 2015 nastala explózia odlevu ázijských priamych zahraničných investícií. (Humphreys, 2017)

1.4.1 Prílev PZI do Ázie

V minulosti pochádzala väčšina PZI v Ázii zo západných ekonomík, ale rozvoj technológií, ľudských zdrojov a akumulácia kapitálu v Ázii umožnili vyspelým ekonomikám v regióne investovať a zakladať výrobu v susedných krajinách. Možno ešte dôležitejšie je, že rastúce vnútroregionálne PZI - alebo zahraničné investície z ázijských krajín v rámci Ázie - sa pripisujú aj vzrastu globálnych hodnotových reťazcov – *global value chains* (GVC), v ktorých sa výroba komodít, zvyčajne priemyselného tovaru, už neobmedzuje len na jednu krajinu, ale rozprestiera sa v rôznych ekonomikách, keďže jednotlivé komponenty sa vyrábajú oddelene. Podiel ázijských PZI v rámci regiónu vzrástol z 36 % v rokoch 2006 – 2009 na priemerný podiel 52 % od roku 2010. Tento model naznačuje, že Ázia sa v investíciách viac integruje s ázijskými ako s neázijskými regiónmi. Vnútroregionálny prílev PZI je ťahaný predovšetkým východnou Áziou a v menšej miere juhovýchodnou Áziou. Na tieto dva regióny pripadalo v roku 2015 60 % a 24 % prílevu PZI v rámci regiónu. Mimoriadne dôležitú úlohu v investičných tokoch zohrávajú

nadnárodné spoločnosti. Sú nielen hlavnými organizátormi a koordinátormi globálnych hodnotových reťazcov, ale slúžia aj zahraničným trhom tým, že premiestňujú výrobný proces ako alternatívu k obchodu. Veľkú obchodnú expanziu v rozvojovej Ázii - predtým, ako ju narušila globálna finančná kríza - poháňali z veľkej časti regionálne a globálne hodnotové reťazce, ktoré vytvorili japonské nadnárodné spoločnosti v rozvojovej Ázii. Účasť v GVC bola kľúčom k väčšej obchodnej a hospodárskej efektívnosti. Uľahčuje tiež lepší prenos technológií medzi firmami v rámci dodávateľského reťazca a zároveň stimuluje tvorbu pracovných miest a výkonnosť produkcie. Od roku 2015 prijala ČĽR najviac GVC – PZI (GVC – PZI; zahraničné filiálky, ktoré sa angažujú v importe aj exporte), a to nielen od nadnárodných spoločností z Japonska, USA a Nemecka, ale aj z Hongkongu v Číne, Singapuru a Taipei v Číne. (Edriga, 2017)

1.4.2 Odlev PZI z Ázie

Podobne ako v prípade globálneho prílevu, kde sme sa pozreli na PZI trochu z trochu konkrétnejšieho uhla, pretrvávajúce účinky pandémie COVID-19 negatívne ovplyvnili globálne zahraničné investície v roku 2020, na základe údajov z platobných bilancií. Odlev PZI predstavoval v roku 2020 celosvetovo 739,9 miliardy USD, čo je pokles o 39,4 %, čo predstavuje pokles v porovnaní s predchádzajúcim rokom, kedy predstavoval 1,2 bilióna USD. Medzitým investície z ázijských ekonomík klesli oproti roku 2019 o 14,2 %. Z globálneho hľadiska sa stala Ázia a Tichomorje vedúcim investujúcim regiónom na svete, ktorým pripadá takmer 65 % celosvetových zahraničných investícií. V celosvetovom meradle, ako aj v Ázii a Tichomorí sa ČĽR v roku 2020 stala najväčším investorom, za ňou nasledovalo Luxembursko a Japonsko. Spomedzi ázijských ekonomík, Hongkong v Číne, Južná Kórea a Singapur tiež patrili medzi najväčších investorov z tohto regiónu. Päť najväčších ázijských investorov spolu predstavovalo 86,7 % celkových zahraničných investícií Ázie. V rámci regiónu ročné zahraničné priame investície z ekonomík východnej Ázie zaznamenali najväčší pokles, najmä v prípade Japonska. V roku 2020 klesli aj PZI z juhovýchodnej Ázie, najmä v dôsledku poklesu zo Singapuru a Malajzie. V prvej polovici roka 2021 došlo k poklesu obchodov z Ázie a Tichomoria o 119,3 mld. dolárov, čo viedlo k nižšiemu objemu fúzií a akvizícií v celosvetovom meradle, ale stále blízko k hodnote 391 mld. dolárov, čo predstavuje štvrtročný priemer fúzií a akvizícií od roku 2018. Štvrtročné údaje naznačujú, že investície na zelenej lúke z Ázie a Tichomoria klesli v treťom štvrtroku 2020 a vo štvrtom štvrtroku sa zotavili. Stabilnejší

trend v oblasti investícií na zelenej lúke bol pozorovaný medzi prvou polovicou roka 2020 a 2021. (ADB, 2022)

1.5 Cesta priamych zahraničných investícií z Čínskej ľudovej republiky

PZI sa stali jednou z najdôležitejších metód Číny na integrovanie sa do svetového hospodárstva. V rámci prípravy na vstup do Svetovej obchodnej organizácie (WTO) začala ČĽR novú cestu liberalizácie a jej zahraničné investície zaznamenali prudký nárast. "Uvoľnená" politika spôsobila rast toku čínskych PZI a globálna finančná kríza v roku 2008 poskytla čínskym investorom nové príležitosti. V roku 2016 sa ČĽR stala druhým najväčším zahraničným investorom na svete po USA s objemom odlevu PZI vo výške 196,2 mld. dolárov. Pri rozsiahlom a rýchlom raste však odlev čínskych PZI odhalil slabé stránky v oblasti dodržiavania právnych predpisov, sociálnej zodpovednosti, investičných rozhodnutí a štruktúry dlhu. Rozvojové aj rozvinuté hostiteľské krajiny vyjadrili svoje obavy v súvislosti s národnou bezpečnosťou a nevhodným správaním niektorých čínskych podnikov. V dôsledku toho koncom roka 2016 ČĽR posilnila predpisy o PZI s cieľom podporiť podniky investujúce v zahraničí a tiež pre zlepšenie kvality a efektívnosti investícií. ČĽR v súčasnosti zohráva významnú úlohu na medzinárodnej investičnej scéne. Hoci Čínou investované PZI vo všeobecnosti priniesli pozitívny vplyv doma aj v zahraničí, kritiku a investičné riziká je stále potrebné vážne zvážiť. Dohľad by sa mal posilniť, ale čínski politici musia rešpektovať postavenie podnikov a nechať trh, aby zohrával rozhodujúcu úlohu pri rozdeľovaní zdrojov. Vyspelé ekonomiky budú aj naďalej preferovanými oblasťami pre čínske PZI vzhľadom na ich vysokú hodnotu aktív a nízke investičné riziká. Avšak s pretrvávajúcimi obchodnými sporov medzi Čínou a USA a posilňovaním amerického mechanizmu revízie národnej bezpečnosti budú čínske investície v USA postupne ťažšie uskutočniteľné. Za predpokladu, že podniky sú hlavnou oporou zahraničných investícií, ČĽR môže podporovať schopné podniky, aby využívali svoje vlastné výhody a stratégie rozvoja a investovať v iných oblastiach, napríklad v Európe. (Wang, Kao, 2019)

Bijun Wang a Kailin Gao (2019) sa vo svojej knihe, kde opisujú 40 – ročný vývin čínskych PZI ďalej zamysleli aj nad problémom s reguláciou investícií TNK zo strany čínskej vlády. Aj keď neexistuje mechanizmus preskúmania vplyvu PZI na národnú bezpečnosť podobný mechanizmu CFIUS (Komisia pre zahraničné investície v USA) v Európe, aj Európa je čoraz

viac znepokojená čínskymi investíciami do oblasti technológie a kritickej infraštruktúry. Čínske podniky by preto mali plne zvážiť podmienky a skutočné potreby rôznych krajín v Európe, najmä so zameraním na vzájomne výhodnú spoluprácu s miestnymi vládami a podnikmi. Podniky by mali naplno využiť rozširujúci sa čínsky spotrebiteľský trh, integrovať čínske investície v Európe a európske investície v Číne, pomáhať európskym investičným partnerom nadviazať kontakty s čínskym trhom a umožniť čínskym investíciám vytvárať viac hospodárskych a sociálnych výhod pre Európu. Pokiaľ ide o rozvojové krajiny, ASEAN je pre Čínu potenciálnou destináciou na presun priemyselných odvetví náročných na pracovnú silu a výhodných výrobných kapacít, pretože má dostatok prírodných a pracovných zdrojov. Čínske podniky by mali využiť príležitosti ktoré ponúkajú krajiny ASEAN, a prijať opatrenia na investovanie v týchto krajinách ako prioritu. Investície čínskych podnikov v niektorých krajinách ASEAN však budú ovplyvnené situáciou v Juhočínskom mori. Spôsob, akým čínska vláda v budúcnosti vyrieši spor o Juhočínske more, bude mať trvalý a ďalekosiahly vplyv na hospodársku spoluprácu medzi Čínou a krajinami ASEAN. Za posledných 40 rokov, najmä od globálnej finančnej krízy v roku 2008, ČĽR zaznamenala rýchlu expanziu PZI, z nadobudnutých skúseností sa vždy dá aj poučiť. Hoci niektoré príslušné vládne úrady nepravidelne organizovali rôzne formy investičnej pomoci, ich vplyv je stále obmedzený z dôvodu nedostatku inštitucionalizovaného mechanizmu a ucelenosti systému. Čínska vláda by preto mala vypracovať dlhodobú platformu na výmenu skúseností prostredníctvom založenia klubov alebo výborov pre zahraničných čínskych podnikateľov alebo cez vyčlenenie akademických prostriedkov podporiť univerzity a R&D centrá k vytvoreniu akejkoľvek databázy pre zdieľanie skúseností čínskych podnikateľov investujúcich v zahraničí. To by mohlo pripraviť pôdu na expanziu do zahraničia pre viac čínskych firiem.

1.5.1 *Politiky voči PZI v ČĽR*

Priame zahraničné investície zohrávajú zásadnú úlohu v hospodárskom rozvoji ČĽR. Hoci ČĽR zostáva relatívne reštriktívnym prostredím pre zahraničných investorov, vládni predstavitelia ČĽR sa oháňajú otvorenosťou voči PZI a sľubujú rozšírenie prístupu na trh a nediskriminačné "národné zaobchádzanie" pre zahraničné podniky prostredníctvom zlepšenia podnikateľského prostredia. Vyvíjajú tiež úsilie o posilnenie regulačného rámca Číny s cieľom posilniť trhovú hospodársku súťaž. MOFCOM, *Ministry of Commerce, People's Republic of China* – Čínske ministerstvo obchodu, oznámil, že toky PZI medziročne vzrástli približne

15 % a dosiahli 173 miliárd USD, zahraničné podniky však naďalej vyjadrujú obavy z obmedzení ČĽR. V roku 2021 boli na prvom mieste obavy amerických podnikov z reštriktívnych cestovných obmedzení COVID-19 v ČĽR, ako aj obavy z nadmerných požiadaviek ČĽR v oblasti kybernetickej bezpečnosti a údajov, preferenčného zaobchádzania s domácimi spoločnosťami – vrátane štátnych podnikov - v rámci rôznych priemyselných politík, uprednostňovania domácich technológií a výrobkov v procese verejného obstarávania, neprehľadného regulačného systému a nedôsledného uplatňovania zákonov na ochranu práv duševného vlastníctva. Geopolitické napätie medzi USA a ČĽR sa tiež uvádzalo ako významný problém. (US Department of State, 2022)

1.5.2 Investičné prostredie v ČĽR

Čínska agentúra na podporu medzinárodných investícií (CIPA), ktorá spadá pod MOFCOM, dohliada na získavanie zahraničných investícií a podporu čínskych zahraničných investícií. Medzi jej povinnosti patrí vykonávanie politiky zahraničných investícií, usmerňovanie domácich agentúr na podporu investícií na nižšej ako národnej úrovni a medzinárodných agentúr na podporu investícií, podpora investícií do priemyselných parkov na národnej, nižšej ako národnej a cezhraničnej úrovni, organizovanie školení v ČĽR a v zahraničí pre zahraničné investičné projekty a zapájanie medzinárodných a multilaterálnych hospodárskych organizácií, zahraničných agentúr na podporu investícií, obchodných komôr a podnikateľských združení. Agentúra má pobočky po celom svete vrátane CIPA Europe v Maďarsku, CIPA Nemecko a zastúpenie v Haagu na podporu investícií v oblasti Beneluxu. CIPA spravuje webovú stránku „Invest in China“, na ktorej sú uvedené zákony, nariadenia a pravidlá relevantné pre zahraničných investorov. Čínske združenie podnikov so zahraničnými investíciami (CAEFI) je nezisková organizácia, na ktorú dohliada MOFCOM. Združenie a príslušné provinčné inštitúcie majú horúce linky na prijímanie sťažností zahraničných investorov.

Vstup na čínsky trh je regulovaný tzv. negatívnymi zoznamami, ktoré určujú odvetvia, v ktorých sú zahraničné investície obmedzené alebo zakázané, a katalógom podporovaných zahraničných investícií, ktorý určuje odvetvia a miesta (často menej rozvinuté regióny), v ktorých vláda podporuje investície. V odvetviach s obmedzeným prístupom musia zahraniční investori dodržiavať limity vlastného imania alebo požiadavky na *joint venture* (JV) - spoločné

podniky, aby sa zabezpečila kontrola zo strany štátneho príslušníka ČĽR a podniku. Vzhľadom na tieto požiadavky musia zahraniční investori, ktorí sa chcú zúčastniť na čínskom trhu, uzatvárať partnerstvá, ktoré si niekedy vyžadujú prenos technológií. Avšak aj v „otvorených“ odvetviach viedli mnohé faktory vrátane možnosti prístupu k miestnym vládnym úradníkom a preferenciám k väčšej schopnosti ovplyvňovať miestne pravidlá a normy, lepšieho pochopenia trhu ČĽR a prístupu k možnostiam verejného obstarávania k tomu, že mnohé zahraničné spoločnosti sa pri pôsobení na trhu ČĽR spoliehali na štruktúru JV. (US Department of State, 2022)

Ďalej uvádzame dva príklady, v ktorých sa uplatňujú investičné obmedzenia:

- Predškolské zariadenia pre vysoké školy vyžadujú partnera z ČĽR s dominantnou úlohou.
- Založenie klinických skúšok nových liekov si vyžaduje partnera z ČĽR, ktorý vlastní práva duševného vlastníctva viazané na údaje získané z klinického výskumu.

Príklady odvetví, v ktorých sa vyžadujú zahraničné investície a v ktorých má ČĽR väčšinový podiel, zahŕňajú:

- Prieskum rozhlasového/televízneho trhu.
- Základné telekomunikačné služby mimo zón voľného obchodu.

1.5.3 Vonkajšie investície

Od roku 2001 ČĽR uplatňuje investičnú politiku *going-out* – *smerom von*. Najprv ČĽR podporovala štátne podniky, aby investovali v zahraničí, ale v posledných rokoch sa čínske zahraničné investície diverzifikovali a štátne aj súkromné podniky investujú takmer do všetkých priemyselných odvetví a hospodárskych sektorov. ČĽR zostáva významným globálnym investorom a v roku 2021 sa celkové priame zahraničné investície (*overall direct investment* – ODI) prvýkrát za štyri roky zvýšili a dosiahli 153,7 mld. USD, čo predstavuje medziročný nárast o 12 %, uvádza sa v štatistickom bulletine o PZI ČĽR v roku 2020 .

Čínska vláda vytvorila kategórie „podporovaných“, „obmedzených“ a „zakázaných“ zahraničných investícií s cieľom potlačiť výrazný tlak na odlev kapitálu v roku 2016 a nasmerovať domácich investorov do „strategickejších odvetví“. Citlivý

priemyselno-špecifický katalóg z roku 2018 ďalej obmedzil odchádzajúce investície v sektoroch, ako sú nehnuteľnosti, kiná, športové tímy a neosobné investičné platformy a podporil odchádzajúce investície v sektoroch, ktoré podporujú národné ciele ČĽR získavaním moderných výrobných a high-tech aktív. Firmy z ČĽR zapojené do sektorov uvedených ako priority v rámci strategických rozvíjajúcich sa odvetví, iniciatívy Nová infraštruktúra a MIC 2025 často dostávajú preferenčné vládne financovanie a dotácie na zahraničné investície.

V roku 2006 ČĽR zaviedla program kvalifikovaných investícií, ktorý umožňuje smerovať domáce finančné prostriedky do zahraničných aktív prostredníctvom finančných inštitúcií. Zatiaľ čo kvóta viazaná na tento program sa v priebehu rokov menila na základe obáv z úniku kapitálu, v roku 2021 Štátna devízová správa (SAFE) schválila nové kvóty pre 17 inštitúcií v rámci programu, aby umožnila potenciálne 147,3 miliardy USD v oblasti zahraničných investícií. V roku 2013 vláda ČĽR zaviedla pilotný program, ktorý umožňuje globálnym spoločnostiam spravujúcim aktíva získať viac príležitostí na získavanie finančných prostriedkov denominovaných v *RMB – čínsky juan* od jednotlivcov a inštitucionálnych investorov so sídlom v ČĽR s vysokou čistou hodnotou na investovanie v zahraničí. Tieto programy zahŕňajú pilotný program kvalifikovaných domácich komanditných spoločností (Qualified Domestic Limited Partnership - QDLP) a program kvalifikovaných domácich investičných subjektov (Qualified Domestic Investment Entity - QDIE) špecifický pre Šen-čen. V roku 2021 Čínska komisia pre reguláciu cenných papierov (CSRC) a SAFE rozšírili pilotné oblasti na najmenej sedem jurisdikcií a kvóty pre QDLP na 10 miliárd USD. V apríli Úrad pre finančnú reguláciu v Šenčene zmenil administratívne opatrenia mesta Šen-čen na vykonávanie pilotného programu pre zahraničné investície kvalifikovaných domácich investorov, aby zahŕňali investície na trhu s cennými papiermi, ktoré ho zosúladiujú s programom QDLP. (US Department of State, 2022)

1.5.4 Čínske PZI v EÚ

Jan Knoerich zhodnotil čínske PZI v EÚ v roku 2012 so záverom, že podniky v EÚ ešte nepociťujú konkurenciu z prítomnosti čínskych investorov na našom trhu. S určitosťou vieme povedať, že dnes už je toto konštatovanie minulosťou. Vo svojej kapitole poukázal na to, že čínske firmy dávali do roku 2012 prednosť veľkým ekonomikám Nemecka a Spojeného kráľovstva, pričom sa riadili takmer výlučne trhovými cieľmi. Mnohé čínske investície v EÚ

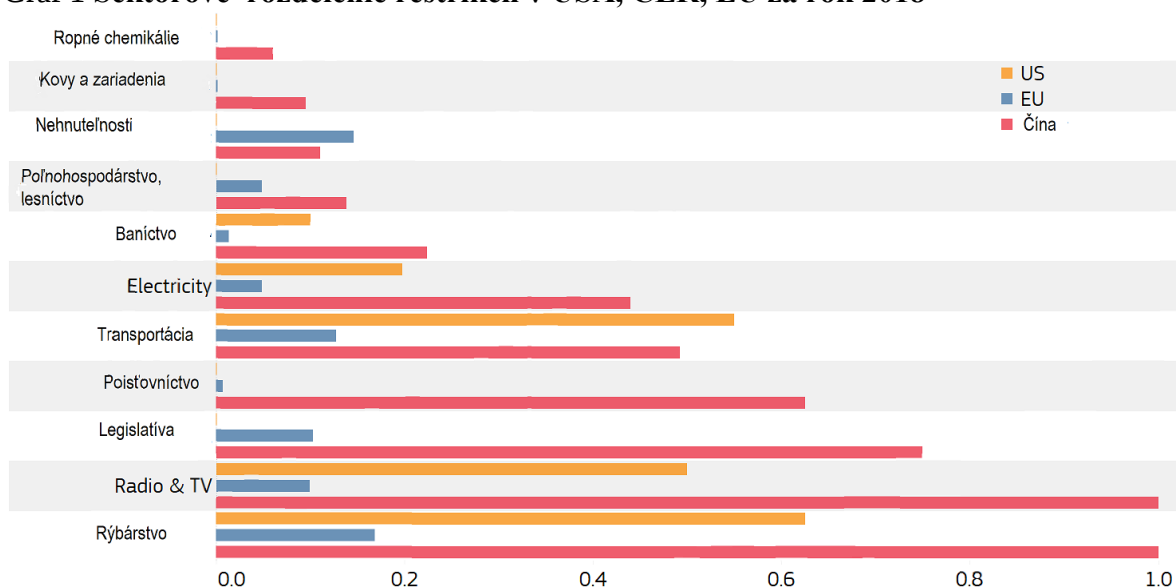
využívali už existujúce konkurenčné výhody, ktoré pochádzali z nízko nákladovej výroby v Číne. Na využitie týchto konkurenčných výhod im postačovali obchodné kancelárie slúžiace na podporu postupnej internacionalizácie.

Existovali aj čínske investície s cieľom získať konkurenčné výhody, ktoré si často vyžadovali vstup väčšieho rozsahu a dokonca akvizície. Čínske investície v EÚ boli vtedy v prvom rade snahou o rozšírenie vývozných trhov a existujúcich podnikov, než hľadanie úplne nových trhov. Malé aktivity v EÚ v súlade s počiatočnými fázami internacionalizácie zvyčajne postačujú na využitie týchto výhod a rast na medzinárodnej úrovni. S výnimkou projektov R&D neboli takéto aktivity malého rozsahu vhodné na hľadanie aktív, pričom jedným z dôvodov bol nedostatok pracovníkov. Okrem predajných kancelárií a výskumno-vývojových centier boli čínske aktivity v Európe skromné, obmedzené na niekoľko väčších projektov na zelenej lúke a fúzie a akvizície. Projekty na zelenej lúke zamerané na montáž výrobkov v neskorých fázach výrobného cyklu, ale len zriedkavo realizovali rozsiahlu výrobu.

Okrem toho význam fúzií a akvizícií na získavanie konkurenčných výhod potvrdili mnohé firmy. Ak sa podniky investujúce zo slabej pozície chceli zapojiť do získavania konkurenčných výhod na podporu vlastného rozvoja, požiadavka na väčšie nasadenie kapitálu sa pre nich stala výzvou. Rôzne príležitosti na využívanie konkurenčných výhod, ak boli efektívne využité, umožnili čínskym podnikom ďalej internacionalizovať, rásť a expandovať a využívať možnosti organizačného vzdelávania a prístup k technológiám a know-how. Do určitej miery to umožnilo čínskym firmám napredovať v ich snahe dobehnúť svojich oponentov z vyspelých ekonomík. Hospodársky vplyv vyplývajúci z čínskych PZI v EÚ nebol vtedy ešte citeľný. Charakter činností a rozsah čínskych investícií v EÚ bol v rokoch pred napísaním kapitoly pána Knoericha príliš obmedzený na to, aby európski konkurenti pocítili zvýšenú konkurenciu zo strany čínskych investorov.

Európska komisia vyjadrila znepokojenie nad rozdielnosťou reštrikcií medzi EÚ a Čínou. Podľa nasledujúceho grafu 1 má ČĽR vyššie obmedzenia v každom odvetví okrem nehnuteľností.

Graf 1 Sektorové rozdelenie reštrikcií v USA, ČĽR, EU za rok 2018

Zdroj – China's restrictions on FDI are much stronger than in the EU and US, 2019

ČĽR našim investorom ponúka menej priaznivé podmienky priamych zahraničných investícií ako my im. Napríklad v sektore služieb sú zahraničné investície prísne chránené, ak nie zakázané zákonom. Nedávne čínske akvizície v EÚ sú dvakrát väčšie ako akvizície EÚ v ČĽR. Nesmieme však zabúdať, že to ponúka možnosť podporiť rast priamych zahraničných investícií v EÚ. Vyvoláva to samozrejme aj otázky týkajúce sa kontroly nad strategickými technológiami. V niektorých odvetviach nemôžu firmy z EÚ tak ľahko uskutočňovať tradičné fúzie a akvizície v ČĽR. Namiesto toho sa musia zapájať do spoločných podnikov s čínskymi firmami a prenášať technológie a duševné vlastníctvo. ČĽR napríklad zavádza obmedzenia prístupu na trh a poskytuje nedostatočnú ochranu práv duševného vlastníctva. S cieľom riešiť tieto nerovnováhy sa EÚ a ČĽR zaviazali budovať svoje hospodárske vzťahy na základe otvorenosti, nediskriminácie a spravodlivej hospodárskej súťaže, pričom zabezpečia rovnaké podmienky a transparentnosť na základe vzájomných výhod. (European Commission, 2019)

V predchádzajúcej časti sme sa venovali ČĽR, ktorá je jedným z dvoch najväčších partnerov v obchodnej výmene z Ázie pre Slovenskú republiku. Druhým najväčším partnerom je Južná Kórea, ktorá je zároveň najväčším ázijským investorom u nás, tento post zastáva najmä vďaka Samsung Electronics, Kia Motors, ale aj ďalším podnikom, ktorých je podľa MHSR na Slovensku etablovaných celkovo viac než 90. (MHSR, 2021)

Ďalšou časťou prvej kapitoly našej diplomovej práce bude zhodnotenie legislatívneho rámca, resp. obchodných a investičných dohôd, ktoré má SR, resp. EÚ podpísané s krajinami Ázie, a teda s Čínou, Južnou Kóreou a Japonskom, ktoré sú príkladom krajín z regiónu jednej z hlavných kolísk ľudstva.

1.6 Legislatívny rámec

V tejto podkapitole sa budeme venovať legislatívnemu rámcu medzi EÚ a ČLR, EÚ a Japonskom a EÚ a Južnou Kóreou.

1.6.1 Čínska ľudová demokratická republika a EÚ

V decembri v roku 2020, po tom, čo sa už mnohí obávali, že k tomu nedôjde, bola politicky zavŕšená Komplexná investičná dohoda medzi Európskou úniou a ČLR (CAI). Dôležitou časťou tejto dohody je, že ČLR sa zaviazala poskytnúť európskym investorom možnosti nad rámec iných dohôd, ktoré už sú v platnosti s inými krajinami. Európska komisia v správe o dohode opisuje časť týkajúcu sa investícií, resp. PZI nasledovne: *„Kumulatívne toky priamych zahraničných investícií (PZI) z EÚ do CN za posledných 20 rokov dosiahli viac ako 140 mld. EUR. Pokiaľ ide o veľkosť a potenciál čínskej ekonomiky, PZI EÚ v CN sú relatívne skromné. Investičná dohoda bude znamenať značné posilnenie stability a predvídateľnosti prístupu na trh pre investorov z EÚ. To je dôležité pre globálnu konkurencieschopnosť, rast priemyslu a pre poskytovateľov služieb.“* (MH SR, 2021)

V prípade čínskych priamych zahraničných investícií do EÚ je to takmer 120 miliárd eur. PZI EÚ v ČLR zostávajú vzhľadom na veľkosť a potenciál čínskeho hospodárstva relatívne skromné. Pokiaľ ide o investície, Komplexná dohoda o investíciách CAI medzi EÚ a ČLR bude najambicióznejšou dohodou, akú kedy ČLR uzavrela s tretou krajinou. Okrem pravidiel proti nútenému transferu technológií bude CAI aj prvou dohodou, ktorá bude obsahovať záväzky týkajúce sa správania štátnych podnikov, komplexné pravidlá transparentnosti pre dotácie a záväzky týkajúce sa udržateľného rozvoja. CAI zabezpečí, že investori z EÚ získajú lepší prístup na rýchlo rastúci trh s 1,4 miliardami spotrebiteľov a že budú v ČLR súťažiť za rovnakých podmienok ako domáci. Je to dôležité pre globálnu konkurencieschopnosť a budúci rast priemyslu EÚ. V prvom rade, CAI zaväzuje ČLR k liberalizácii investícií

za posledných 20 rokov, a tým zabraňuje spätnému ústupu. Tým sa podmienky prístupu na trh pre spoločnosti EÚ stávajú jasnými a nezávislými od vnútorných politík ČĽR. Umožňuje tiež EÚ využiť mechanizmus riešenia sporov v CAI v prípade porušenia záväzkov. Okrem toho EÚ vyjedнала ďalšie a nové otvorenia prístupu na trh a záväzky, ako napríklad odstránenie kvantitatívnych obmedzení, limitov vlastného imania alebo požiadaviek na spoločné podniky vo viacerých sektoroch. Ide o obmedzenia, ktoré vážne obmedzujú činnosť našich spoločností v ČĽR. Celkový balík je oveľa ambicióznejší ako to, k čomu sa ČĽR zaviazala prvotne. Citlivé oblasti EÚ, ako napríklad energetika, poľnohospodárstvo, rybolov, audiovizuálne služby, verejné služby atď. sú v CAI zachované. (EC, 2020)

Oblasti, v ktorých ČĽR mitigovala svoje bariéry sú napríklad, výroba; automobilový sektor, v ktorom sa napríklad zaviazala zrušiť požiadavku na *joint venture* vstup na trh; finančné služby; súkromné nemocnice a R&D (biologický výskum); telekomunikácie a *cloud* služby, kde ČĽR súhlasila so zrušením zákazu investícií; počítačové služby; medzinárodná námorná doprava; služby spojené s leteckou dopravou; služby spojené s podnikaním, so stavitelstvom, so životným prostredím. V neposlednom rade sa v tejto dohode druhá strana zaviazala dodržiavať Parížsku klimatickú dohodu. Zmluva nebola formálne ratifikovaná ani jednou zo zmluvných strán.

Komplexná dohoda o investíciách (CAI) medzi EÚ a ČĽR mala krátke trvanie. Po siedmich rokoch rokovaní uplynulo len päť mesiacov medzi jej politickou dohodou v decembri 2020 a hlasovaním Európskeho parlamentu o zmrazení jej ratifikácie v máji 2021. Napriek svojmu krátkemu trvaniu dohoda ponúka ideálne okno do vyvíjajúcej sa nemeckej diskusie o ČĽR v období po kancelárke Merkelovej. Mala prehĺbiť hospodárske väzby medzi EÚ a ČĽR, v Nemecku však nebola v tom čase všeobecne populárna - napriek vedúcej úlohe nemeckej kancelárky Angely Merkelovej pri jej presadzovaní až do konca a napriek návrhom niektorých európskych štátov, že CAI uprednostňuje záujmy Volkswagenu a ďalších nemeckých výrobcov. Tvorcovia politiky USA, ktorí sa snažia rozšíriť príležitosti na spoločný postup voči Číne, by mali rozšíriť priestory na zvažovanie správania Pekingu a dbať na to, aby tri časti ich prístupu k Číne v oblasti investícií, zosúladenia a konkurencie fungovali v súlade, a nie v rozpore.

Rokovania o komplexnej dohode o investíciách (CAI) medzi EÚ a ČĽR sa začali v januári 2014 a trvali 35 stretnutí počas siedmich rokov. CAI by nahradila jednotlivé dvojstranné

investičné dohody (BIT) – ktoré upravujú spôsob, akým hostiteľské štáty zaobchádzajú so zahraničnými investormi pochádzajúcimi od zmluvného partnera - ktoré má väčšina členských štátov EÚ s ČĽR. Brusel sa usiloval o komplexnú dvojstrannú investičnú dohodu, aby zabezpečil väčší prístup a predvídateľnejšie podmienky pre európske firmy a napravil nízku úroveň európskych investícií v ČĽR. Zatiaľ, čo bilaterálny obchod s tovarom a službami výrazne vzrástol, v čase začatia rokovaní o CAI predstavovala ČĽR len 2,1 % PZI EÚ. Čínski politici si zasa uvedomovali rastúcu úlohu Číny ako vývozcu kapitálu a chceli zaviesť regulačné mechanizmy, ktoré by chránili prístup čínskych investícií do zahraničia.

Dohoda mala pomerne krátke trvanie vo verejnej diskusii. V marci 2021 Peking uvalil sankcie na 10 osôb a štyri subjekty v Európskej únii ako odvetu za sankcie EÚ, ktoré boli v tom istom mesiaci namierené proti čínskym osobám a subjektom zapojeným do prenasledovania a masového zadržiavania Ujgurov v Sin-ťiang. Tento odvetný krok bol zlomovým bodom v európskej diskusii o ČĽR, ktorý viedol k prudkému nárastu strategickej nedôvery v Bruseli a mnohých hlavných mestách EÚ. Ako povedal zástupca EÚ pre zahraničnú a bezpečnostnú politiku Josep Borrell, „*Čínske odvetné sankcie vytvorili novú atmosféru, novú situáciu v myslení EÚ voči ČĽR.*“ Predseda Európskej obchodnej komory (Eucc) Jörg Wuttke pozoroval *zmenu nálady* v Berlíne začiatkom roka 2021. Tento krok tiež zásadným spôsobom formoval trajektóriu CAI. V máji 2021 Európsky parlament hlasoval za pozastavenie ratifikácie, pričom sankcie voči ČĽR zostali v platnosti. (Lily McElwee, 2023)

1.6.2 Južná Kórea a EÚ

Ďalšia dohoda, o ktorej píšeme bola podpísaná pred viac ako 10 rokmi a už bola aj oficiálne ratifikovaná. Dohoda o voľnom obchode medzi EÚ a Kórejskou republikou sa predbežne uplatňovala od júla 2011, kým bola v decembri 2015 oficiálne ratifikovaná. Bola rozsiahlejšia ako ktorákoľvek z predchádzajúcich dohôd EÚ, pokiaľ ide o zrušenie obchodných prekážok, a bola to zároveň prvá obchodná dohoda EÚ s ázijskou krajinou. Od nadobudnutia platnosti dohody o voľnom obchode medzi EÚ a Kóreou, 1. júla 2011 sa bilaterálny obchod a investície výrazne rozšírili. Celkový bilaterálny obchod s tovarom v roku 2021 dosiahol 107,3 miliardy eur, čo je o 70,8 % viac ako v roku 2011. Bilaterálny obchod s poľnohospodárskymi výrobkami sa v priebehu desiatich rokov od nadobudnutia platnosti dohody postupne zvyšoval a v roku 2021 predstavoval 3,9 %. Z celkového vývozu EÚ do Kórey

sa podiel poľnohospodárskych výrobkov zvýšil z 5,3 % v roku 2011 na 7,6 % v roku 2021. V roku 2020 sa obchod so službami medzi EÚ a Kóreou naďalej sústreďoval na niekoľko odvetví: dopravu (25,7 %); licenčné poplatky a poplatky za licencie (15,2 %) a telekomunikačné, počítačové a informačné služby (14,1 %). EÚ zostáva najväčším priamym zahraničným investorom Južnej Kórey pred Japonskom a USA.

Dohoda vytvorila nové možnosti prístupu na trh so službami a investíciami a obsahuje ustanovenia v oblastiach, ako je politika hospodárskej súťaže, verejné obstarávanie, práva duševného vlastníctva, transparentnosť regulácie a udržateľný rozvoj. Je takisto prvou obchodnou dohodou, ktorú EÚ uzatvorila s ázijskou krajinou. Slovenská republika je členom EÚ, a preto dodržiava zásady spoločnej obchodnej politiky EÚ. Záujmy vo vzťahu k tretím krajinám za nás zastupuje a realizuje Európska komisia, čo sa týka aj akejkolvek ďalšej modernizácie dohody o voľnom obchode medzi EÚ a Kóreou. (EC, 2021)

1.6.3 Japonsko a EÚ

Tradičné obchodné vzťahy medzi EÚ a Japonskom sa v minulosti vyznačovali veľkými obchodnými prebytkami v prospech Japonska. V rokoch 2009 - 2019 sa údaje o obchode stali vyrovnanjšími, keďže deficit obchodu EÚ s tovarom s Japonskom sa znížil z 18 miliárd EUR v roku 2009 a v roku 2021 dosiahol prebytok 82 miliónov EUR. V rokoch 2009 až 2021 sa zvýšil vývoz do Japonska aj dovoz z Japonska. V období 2009 - 2021 dosiahol vývoz EÚ do Japonska najvyššiu úroveň v roku 2021 (62,4 mld. EUR) a najnižšiu v roku 2009 (32 mld. EUR). Dovoz EÚ z Japonska bol najvyšší v roku 2019 (63 mld. EUR) a najnižší v roku 2013 (49 mld. EUR). V roku 2020 dosiahla EÚ v obchode so službami s Japonskom prebytok vo výške 15 miliárd EUR, čo je viac ako 13 miliárd EUR v roku 2018. Celkovo je medzi Japonskom a EÚ väčší obchod s tovarom ako obchod so službami. Celkový obchod so službami medzi EÚ a Japonskom predstavuje približne 35 % celkového obchodu s tovarom medzi EÚ a Japonskom. Vývoz služieb z EÚ do Japonska zároveň predstavuje približne 50 % vývozu tovaru z EÚ do tejto krajiny. v Japonsku môže byť podnikanie alebo investovanie pre európske podniky náročné vzhľadom na vlastnosti japonskej spoločnosti a japonského hospodárstva. (EC, 2021)

„Negociačný mandát, na základe ktorého sú zástupcovia Európskej komisie poverení rokovať v mene všetkých členských štátov EÚ s Japonskom (JP), bol prijatý dňa 29. novembra 2012. Rokovania s japonskou stranou o dohode o voľnom obchode boli oficiálne

otvorené 25. marca 2013 a boli ukončené dňa 8. decembra 2017. Dohoda bola podpísaná na samite EÚ – JP dňa 17. júla 2018. Do platnosti vstúpila 1. februára 2019.“ (MH SR, 2021)

Bohužiaľ, v dnešnej dobe je investičný prienik z Ázie do SR zameraný najmä na výrobu, resp. skladanie. Konštatujeme tým, že ázijské podniky, ktoré investujú u nás sa zameriavajú buď na investície na zelenej alebo hnedej lúke a zväčša ide o automobilový alebo elektrotechnický priemysel.

Aj posledná investícia, ktorá k nám prišla je práve z Južnej Kórey, ide o firmu Hanjoo Metal Light, ktorá sa zaoberá výrobou hliníkových odliatkov práve pre automobily. Svoj závod rozbieha vo Vlkanovej, kde má v pláne vyrábať pre Kia Motors a Hyundai v Českej republike. Spomínaný závod je lídrom vo svojom odvetví a v Južnej Kórey pôsobí už dlhšie ako 30 rokov, fabrika vo Vlkanovej je zároveň prvou, ktorú Hanjoo Metal Light otvorili v Európe.¹

Práve v druhej časti tejto diplomovej práce sa zameriame na prognózu vývoja PZI z Ázie do SR a budeme sa snažiť nájsť ďalšie odvetvia, ktoré by mohli byť atraktívne pre prílev investícií.

1.7 Priame zahraničné investície Slovenskej republiky

Takmer polovica (45 % v roku 2014) ekonomickej aktivity, hrubého domáceho produktu (HDP), na Slovensku závisí od zahraničných trhov, čo je jedna z najvyšších hodnôt v OECD, podobná ako v Českej republike a Slovinsku. Firmy so zahraničným vlastníctvom zohrávajú dôležitú úlohu pri integrácii globálnych hodnotových reťazcov a ich intenzita vývozu je dvojnásobne vyššia ako priemerná hodnota OECD. Investície na Slovensku sú orientované smerom dnu, zodpovedajú 46 % HDP a sú zodpovedné za 20 % pracovných miest v súkromnom sektore. Posudzovanie obchodu aj investícií prostredníctvom tejto širšej perspektívy môže tiež zmeniť úroveň významu najdôležitejších partnerských krajín Slovenska. Napríklad, zatiaľ čo väčšina partnerských krajín dodáva Slovensku spotrebiteľov najmä prostredníctvom obchodu, Južná Kórea robí väčšinu prostredníctvom predaja cez zahraničné pobočky. Okrem toho, pri zohľadnení obchodu aj investícií sa Taliansko dostáva pred Poľsko a Kórea pred Spojené štáty

¹ Prednáška s panom veľvyslancom Slovenskej republiky v Kórejskej republike, 11. 03. 2022

americké. To nie je také jasné, ak by sme sa pozerali len na obchod. Najdôležitejšími vývoznými výrobnými odvetviami na Slovensku sú motorové vozidlá, počítače a elektronika a stroje a zariadenia. Odrážajúc vysokú integráciu globálnych hodnotových reťazcov automobilového priemyslu, takmer celá domáca pridaná hodnota sa vyváža a prakticky celá je vyrábaná firmami so zahraničnou majetkovou účasťou. Slovensko má jeden z nižších podielov služieb na vývoze na úrovni 47 %, čo by mohlo súvisieť s nízkym podielom investícií do služieb. Slovenské priame zahraničné investície sú veľmi orientované smerom dnu, pričom ich stav v roku 2016 predstavoval 46 % HDP.

V roku 2015 sa podiel Slovenska na celkovom objeme vnútorných PZI v rámci OECD (0,27 %) bol vyšší ako jeho podiel na HDP (0,17 %). Podniky v zahraničnom vlastníctve tvorili 22 % pracovných miest v súkromnom sektore v roku 2013 a 35 % súkromných pridanej hodnoty súkromného sektora vytvorenej na Slovensku, s výnimkou poľnohospodárstva a finančného sektora. Väčšie zahraničné investície v oblasti služieb sú spojené s vyšším obsahom služieb v exporte. V prípade Slovenska je podiel investícií do služieb na dolnej hranici ekonomík OECD, čo prispieva k jeho relatívne nízkemu obsahu služieb vo vývoze. (OECD, 2017)

Je dôležité poznamenať, že vláda SR v lete v roku 2020 schválila materiál na sledovanie nebezpečných investícií. Táto povinnosť zriadiť kontaktné miesta vyplýva z nariadení Európskej únie. Ide najmä o sledovanie investícií z Číny. Ide najmä o investovanie do sektorov, ktoré by mohli narušiť energetickú bezpečnosť, osobné údaje obyvateľov, robotizáciu, kybernetickú bezpečnosť a bezpečnosť kritických technológií. (TASR, 2020) Tomuto novému *screeningu* sa viac budeme venovať v nasledujúcej kapitole.

Priame zahraničné investície zohrávajú v hospodárstve SR dôležitú úlohu, pričom hlavné zahraničné investície smerujú do výroby a priemyslu, finančných služieb, informačných a komunikačných technológií (IKT) a centier podnikových služieb, v ktorých majú americké spoločnosti významné zastúpenie.

Výhody Slovenska vrátane kvalifikovanej pracovnej sily, členstva v EÚ a eurozóne a centrálnej polohy v Európe prilákali významnú obchodnú a priemyselnú prítomnosť USA s investíciami spoločností Accenture, Adient, Amazon, Amphenol, AT&T, Cisco, Dell, Garrett, GlobalLogic, Hewlett-Packard, IBM, Lear, Oracle, U.S. Steel, Whirlpool a ďalších. (US Department of State, 2021)

1.7.1 *Vyhlásenie o investičnej klíme z roku 2022 podľa ITA (International Trade Administration)*

Podľa Medzinárodnej obchodnej administratívy (ITA) a ich výročnej správy k investičnej klíme sme obdržali nasledovné hodnotenie, ktoré o nás hovorí pozitívne, avšak v závere poukazuje aj na mínusy, ktoré by sa Slovenská republika mala snažiť zlepšiť. ITA nás zhrnula ako malú, otvorenú a exportne orientovanú ekonomiku, ktorá v roku 2004 vstúpila do Európskej únie (EÚ) a NATO a v roku 2009 do eurozóny. Ďalej správa hovorí, že Slovensko je atraktívnou destináciou pre PZI vďaka výhodnej geografickej polohe v srdci Európy a regulačnému prostrediu priaznivému pre investície. Súčasná vládnuca koalícia, ktorá sa ujala moci v marci 2020, zaviedla celý rad opatrení na zlepšenie investičného a podnikateľského prostredia.

Prilákание investícií s vyššou pridanou hodnotou je hlavnou prioritou súčasnej vládnej koalície, ako aj prilákание investícií do menej rozvinutých regiónov Slovenska. V apríli 2021 vláda schválila Plán obnovy a odolnosti Slovenska, ktorý predstavuje plán na čerpanie 6,3 mld. EUR z grantov EÚ do roku 2026 na kľúčové reformy a investície v oblasti zeleného hospodárstva, vzdelávania a výskumu, zdravotníctva, digitalizácie a právneho štátu. Neefektívnosť pri čerpaní finančných prostriedkov EÚ však pretrváva. Slovenská vláda v roku 2021 pokračovala vo svojej protikorupčnej agende a opatreniach, čo viedlo k zlepšeniu vnímania jej vplyvu na podnikateľské prostredie zo strany podnikateľskej verejnosti. Slovenská ekonomika sa vo veľkej miere spolieha na energeticky náročnú výrobu. Tieto spoločnosti boli obzvlášť postihnuté narušením globálneho dodávateľského reťazca, ktoré viedlo k nedostatku kľúčových komponentov vrátane polovodičov a čipov, ako aj rýchlym rastom cien kľúčových vstupov vrátane surovín a energií.

Slovensko zostáva najväčším výrobcom automobilov na obyvateľa na svete² so štyrmi hlavnými výrobcami automobilov a stovkami dodávateľov. Priemyselné odvetvia vrátane automobilového priemyslu; strojov a dopravných zariadení; hutníctva a spracovania kovov; elektroniky; chemického priemyslu a farmaceutického priemyslu zostávajú atraktívne a majú potenciál ďalšieho rastu.

² V roku 2022 sa u nás vyrobilo 184 automobilov na 1000 obyvateľov podľa TREND, 2023

Medzi pozitívne aspekty slovenského investičného prostredia patria (ITA, 2022):

- členstvo v EÚ a eurozóne;
- otvorená, na export orientovaná ekonomika v blízkosti západoeurópskych trhov;
- investičné stimuly, a to aj pre zahraničných investorov;
- pevný záväzok vlády dodržiavať ciele EÚ v oblasti deficitu a dlhu;
- zdravý bankový sektor hlboko integrovaný s Európou.

Medzi negatívne aspekty slovenského investičného prostredia patria (ITA, 2022):

- Vysoká citlivosť na regionálny hospodársky vývoj;
- slabá verejná správa, obvinenia z korupcie a slabé súdnictvo;
- výrazné regionálne rozdiely, neoptimálna národná dopravná sieť;
- nízka miera verejných a súkromných investícií do výskumu a vývoja;
- veľká závislosť od štrukturálnych fondov EÚ, chronické nedostatky v pridelovaní finančných prostriedkov.

2 Cieľ práce

Hlavným cieľom našej práce je zhodnotiť vplyv priamych zahraničných investícií z Ázie na Slovensko a stanoviť odporúčania budúceho smerovania prílevu PZI do potenciálnych odvetví slovenského hospodárstva. Ako región záujmu sme si vybrali práve Áziu, pretože postupom rokov sa z hostiteľskej krajiny prepracovala na popredné miesta rebríčka materských ekonomík, a nie je tomu inak ani v prípade investorov v SR.. Na dosiahnutie stanoveného hlavného cieľa sme si určili nasledovné parciálne ciele:

1. stanovenie teoretických východísk skúmanej problematiky;
2. vysvetlenie pojmy priamych zahraničných investícií;
3. ďalej preskúmanie vývoja PZI vo svete, vo vybraných krajinách Ázie a v SR;
4. zhodnotiť teritoriálnu a sektorovú štruktúru prílevu PZI do SR ako aj teritoriálnu a sektorovú štruktúru odlevu PZI v daných krajinách;
5. pomocou jednoduchšej regresnej analýzy použitím programu Gretl zistiť vzťah medzi prílevom PZI a exportom a určiť podiel PZI z daných krajín na celkovom množstve PZI prílevu do SR;
6. stanoviť odporúčania budúceho smerovania prílevu PZI do potenciálnych odvetví slovenského hospodárstva.

S parciálnym cieľom číslo 5 súvisí aj Hypotéza A, ktorú sme si v práci stanovili.

Hypotéza A: *Zvýšenie prílevu PZI z vybraných ázijských krajín do krajín EÚ 27 v roku 2020 sa odzrkadlilo v náraste exportu z krajín EÚ 27 v roku 2021.*

Na to, aby sme túto hypotézu overili a vo výsledkoch práce dokázali potvrdiť alebo zamietnuť budeme analyzovať zozbierané dáta a ich ďalšou kvantifikáciou ich zhodnotíme, čo sme popísali aj v podkapitole 3.1 tejto diplomovej práce.

3 Metodika práce a metódy skúmania

Na dosiahnutie hlavného a parciálnych cieľov našej práce sme použili viaceré metódy skúmania. Prvá kapitola našej práce bola zameraná okrem získavania poznatkov za účelom pochopenia hlavnej problematiky aj na definovanie základných pojmov, ktorými boli napr. *priame zahraničné investície* alebo *hostiteľská krajina*. Pri zbere poznatkov a údajov sme postupnou analýzou nájdených zdrojov rozčlenili použitú literatúru na vhodnú a nevhodnú pre účely písania našej práce. Ďalej sme rozčlenili celkové poznatky na menšie celky, aby sme v prvej kapitole mohli detailnejšie uchopiť problematiku našej témy, a tak čitateľovi umožniť lepšie pochopiť dôležitosť nášho skúmania, ktoré sme začali v praktickej časti. Komplexnosť témy, ktorú opisujeme je naozaj rozsiahla, preto sme čerpali z viacerých zdrojov, či už zahraničných alebo domácich. K získaniu štatistických údajov sme preskúmali rôzne reporty od inštitúcií, napr. OECD, UNCTAD, WTO, NBS, SARIO, MZV a EZ SR a pod. Údaje, ktoré sa nachádzajú v našej práci sme získavali z vedeckých publikácií, a článkov a taktiež zo štatistických reportov, preto sme mnohé výstupy zobrazili aj graficky, pričom sme samostatne spracovali grafické a tabuľkové výstupy podľa údajov zo spomínaných zdrojov. Tie nám domohli k tomu, aby sme boli schopní odprezentovať číselné a štatistické údaje, ktoré podložili javy a fakty, ktoré sú obsahom našej tézy. Využitím komparácie sme po vypočítaní podielu PZI z krajín Ázie na celkovom príleve PZI u nás, dedukciou determinovali, ktorá krajina je u nás najväčším investorom spomedzi troch daných krajín skúmania. V druhej časti poslednej kapitoly sme použitím jednoduchšej regresnej rovnice s pomocou počítačového *open source* programu Gretl potvrdili štatistickú významnosť vzťahu medzi prílevom PZI a exportom vo vybraných krajinách za sledované obdobie rokov 2020 pri príleve PZI a 2021 pri exporte. Po zhodnotení všetkých zhromaždených poznatkov a celého nášho skúmania sme boli schopní vyjadriť sa k danej problematike, interpretovať závery našich analýz, ako aj zaujať stanovisko k budúcemu smerovaniu PZI v našej krajine. V poslednej časti sme zhodnotili dosiahnuté výsledky a poskytli námety, resp. odporúčania, na čo sa v budúcnosti sústrediť pri problematike prílevu PZI do našej krajiny.

3.1 Overenie Hypotézy A s využitím jednoduchšej regresnej analýzy v programe Gretl

Hypotézu sme skúmali s dátami z UNCTAD a EUROSTAT na výbere krajín Východnej Ázie – konkrétne Južná Kórea, Japonsko, a ČLR, pri ktorých sme použili ich prílev PZI do krajín EÚ 27. Zo skúmania sme vylúčili Rakúsko a Maltu, pre ktoré EUROSTAT neuvádzal dáta. Sledované obdobie pri premennej y (príleve PZI_2020) bol rok 2020, kde boli dáta uvedené v miliónoch EUR. Pre druhú premennú x (export_2021) sme dáta získali z databázy UNCTAD, kde boli údaje uvedené v miliónoch USD. Následne sme si museli tieto hodnoty premeniť na EUR podľa kurzu NBS zo dňa 31. marca 2023. Model ako celok je na základe F-štatistiky, kde hodnota pravdepodobnosti $0,0881553 < 0,05$ a koeficientu determinácie, kde R-squared je 0,137479 pre nás štatisticky významný. Z tohto nám vyplýva, že takmer 14 % pozorovaní je vysvetlených regresným modelom. Pomocou Whiteovho testu sme vyvrátili podozrenie na chybu heteroskedasticity.

Obrázok 1 **Model potvrdzujúci Hypotézu A tejto práce**

Model 1: OLS, using observations 1-27 (n = 23)					
Missing or incomplete observations dropped: 4					
Dependent variable: export_2021					
	<i>Coefficient</i>	<i>Std. Error</i>	<i>t-ratio</i>	<i>p-value</i>	
const	10,9883	1,45361	7,559	<0,0001	***
pzi_INFLOW2020	0,00395814	0,00216345	1,830	0,0816	*
Mean dependent var	12,00000	S.D. dependent var		6,782330	
Sum squared resid	872,8708	S.E. of regression		6,447114	
R-squared	0,137479	Adjusted R-squared		0,096407	
F(1, 21)	3,347247	P-value(F)		0,081553	
Log-likelihood	-74,45296	Akaike criterion		152,9059	
Schwarz criterion	155,1769	Hannan-Quinn		153,4771	
White's test for heteroskedasticity -					
Null hypothesis: heteroskedasticity not present					
Test statistic: LM = 4,84184					
with p-value = P(Chi-square(2) > 4,84184) = 0,0888399					

Zdroj – Vlastné spracovanie v Gretl podľa údajov z prílohy A

Pri vytváraní modelu sme najskôr narazili na problém, kedy nám regresia nevyšla z dôvodu extrémnych hodnôt, ktoré boli zastúpené Írskom a Nemeckom. Írsko je známym *offshore centrom*, preto môže byť naša štatistika týmto poznačená. Nemecko je extrémom zrejme preto,

že ako vidíme v prílohe A tejto práce hodnota jeho exportu a tiež PZI prílevu je ďaleko vyššia ako hodnoty ostatných krajín. To isté platí aj pre Švédsko, ktoré sme si ale dovolili v modeli nechať, aby sme zobrali aspoň jeden z extrémov, ktorý sa vymyká regresnej priamke na grafe 10 v podkapitole 4.5 tejto práce. Aj preto sa domnievame, že hodnota pravdepodobnosti $0,0881553 < 0,05$ a koeficientu determinácie nám nevyšla správne, ale napriek tomu považujeme model za významný.

4 Výsledky práce a diskusia

V tejto kapitole sa zameriame na analýzu priamych zahraničných investícií plynúcich z Ázie na Slovensko. Konkrétne sa sústreďíme na PZI pochádzajúce z ČĽR, Južnej Kórey a Japonska. Bude našou prioritou zanalyzovať prílev PZI do SR z geografického hľadiska a aj podľa sektorov ekonomiky. Oproti tomu zhodnotíme PZI odlev z vybraných krajín Ázie. Výsledkom tejto analýzy bude zhodnotenie vplyvu PZI z daných krajín na Slovensko a stanovenie predikcií, resp. odporúčaní na ich budúce smerovanie.

V prvej časti tejto kapitoly opíšeme nový zákon, ktorý je v platnosti vo svojom znení aktualizovaný od 1. marca 2023 a priamo ovplyvňuje PZI na Slovensku. Plynule prejdeme k analýzam prílevu a odlevu PZI, ako sme už spomenuli vyššie. Táto kapitola sa sústreďí aj na porovnanie PZI z Ázie pred pandémiou Covid – 19 a po nej. Na pozadí dnešných udalostí bude zaujímavé zhodnotiť faktory, ktoré ovplyvňujú prílev investícií do SR. A v závere sa pokúsime zhrnúť odporúčania aj na základe Koncepcie vonkajších ekonomických vzťahov a ekonomickej diplomacie Slovenskej republiky na obdobie 2022 – 2030.

4.1 Nový screening PZI v SR

Od 1. marca 2021 platil na Slovensku obmedzený režim PZI, ktorý sa vzťahoval len na kritickú infraštruktúru. Hneď po jeho prijatí však vláda začala pripravovať komplexnú legislatívu, ktorá by sa vzťahovala nielen na vybrané odvetvia, ale na všetky zahraničné investície všeobecne (v súlade s režimami PZI v iných členských štátoch EÚ). Presne dva roky od začiatku platnosti starého režimu PZI začal platiť nový režim, od 1. marca 2023, vzťahuje sa aj na transakcie podpísané pred 1. marcom 2023, ale neuzavreté pred týmto dátumom. Oznamovacia povinnosť vzniká, ak zahraničný investor, t. j. najmä fyzická alebo právnická osoba mimo EÚ, zamýšľa uskutočniť priamu alebo nepriamu investíciu do slovenského cieľa. Subjekt so sídlom v EÚ sa tiež považuje za zahraničného investora, ak je kontrolovaný, financovaný alebo koná v zhode s fyzickou alebo právnickou osobou z krajiny mimo EÚ, orgánom verejnej moci tretej krajiny alebo subjektom s majetkovou účasťou tretej krajiny. Investície, ktorých sa týkajú zmeny vyplývajúce z novo platného režimu sú nasledujúce (Lučivjanský, Manzonne, 2022):

- transakcia s aktívami – nadobudnutie cieľovej firmy;
- *share deal* – nadobudnutie účasti v cieľovom subjekte, čo znamená získanie 25 % podielu, resp. hlasovacieho práva v prípade nekritickej investície a 10 % v prípade kritickej investície;
- zvýšenie účasti v cieľovom subjekte, kde príslušné levely predstavujú hodnoty 50 % v prípade nekritickej investície a 20 %, 33 % alebo 50 % v prípade kritickej investície alebo získanie kontroly na cieľovou firmou inými prostriedkami (napr. kontrolou zloženia orgánov firmy).

Zaujímavým faktom je, že zákon naznačuje, že aj zriadenie záložného práva je tiež formou investície, ak záložný veriteľ, ktorý je kvalifikovaný ako zahraničný investor získa práva vo vzťahu k obchodným rozhodnutiam cieľovej firmy. V prípade finančných transakcií, najmä *syndikovaných úverov*, by teda bolo potrebné riešiť možné dôsledky PZI.

Podľa nového zákona budú existovať 3 režimy kontroly (Lučivjanský, Manzonne, 2022):

- povinný *screening* – v prípade kritických investícií, uplatňuje sa povinnosť pozastavenia a pred uzatvorením sa musí získať súhlas s PZI;
- dobrovoľná kontrola – v prípade nekritických investícií, zo začiatku existuje konzultačný postup, kedy sa musí najskôr predložiť oznámenie o investícií, ale uzavretie investície sa môže uskutočniť aj v prípade, ak konanie – dobrovoľná kontrola, nebolo ukončené;
- preverovanie z úradnej moci – platí pre všetky zahraničné investície, ktoré môžu ohroziť alebo narušiť bezpečnosť a verejný poriadok v SR alebo verejný poriadok v EÚ.

Tento zákon vymedzuje odvetvia, ktoré podliehajú povinnému preverovaniu na základe zoznamu tzv. kritických investícií sem zaraďujeme (Lučivjanský, Manzonne, 2022):

- tie, ktoré vlastní, prevádzkujú alebo inak využívajú kritickú infraštruktúru (pokrývajúcu širokú škálu oblastí od energetiky, dopravy, zdravotníctva, chemických látok až po IT);
- ďalej také, ktoré zahŕňajú položky s dvojakým použitím, vojenské vybavenie alebo biotechnológie;
- subjekty, ktoré poskytujú digitálne služby, napr. cloudové služby;

- aj subjekty, ktoré patria pod hlavičku hospodárskej mobilizácie;
- ďalšie subjekty, ktoré sú zapojené do výroby, výskumu alebo vývoja kryptografických zariadení a komponentov;
- také, ktoré pôsobia v mediálnom priestore alebo sú platformou na zdieľanie obsahu;
- tiež tie, ktoré pôsobia ako spravodajská agentúra;
- a nakoniec také, ktoré vydávajú periodiká alebo prevádzkujú webový spravodajský portál.

Hore uvedený zoznam je orientačný. Presný zoznam je uvedený v sekundárnych právnych predpisoch.

Pokiaľ ide o sankcie, ktoré môžu vzniknúť na základe nevyhovujúceho výsledku pri *screeningu* sú až do výšky hodnoty transakcie alebo 2 % celosvetového obratu skupiny, resp. investora – podľa toho, ktorá hodnota je vyššia. (Lučivjanský, Manzonne, 2022)

Unicredit banka vysvetľuje syndikované úvery ako úvery, ktoré sú poskytované naraz dvoma alebo viacerými bankami, podpisuje sa však len jedna úverová zmluva. Tieto typy financovania sa používajú najmä v prípadoch, kedy jedna banka nie je schopná znášať riziká, resp. poskytnúť prostriedky, pretože suma poskytnutá v úvere prevyšuje možnosti jednej banky. (Unicredit bank, 2016)

Zákon, ktorý sme si predstavili vyššie je v platnosti od marca 2023, čo znamená, že ovplyvní údaje až v tomto a budúcich rokoch, a preto nie sme schopní poukázať na zmenu a vplyv, ktoré tento zákon bude mať na prichádzajúce priame zahraničné investície do našej krajiny. Reporty za PZI sa zväčša publikujú spätne za minulý rok, keďže investície väčšinou dobiehajú neskôr. Preto sme nútení v našej diplomovej práci použiť staršie údaje z dostupných zdrojov, ako sú napr. dáta z NBS, UNCTAD-u, Slovak Business Agency (SBA), Ministerstva hospodárstva Slovenskej republiky (MH SR).

4.2 Prílev PZI do Slovenskej republiky

Údaje z NBS za rok 2020 sme zobrazili v grafe 1. Vybrali sme si ázijské krajiny, aby sme poukázali na hodnoty prichádzajúcich PZI z krajín, ktorými sa v práci zaoberáme.

Bohužiaľ, niektoré krajiny majú svoje dáta zobrazené v reportoch ako „C“. Toto označenie slúži ako symbol pre výraz *Confidential*, čo v preklade znamená „dôverné,“ preto tieto dáta v grafe nevidíme. Sú nimi Bangladéš, Hong Kong, India, Japonsko, Kyrgyzstan, Macao, Malajzia, Mongolsko, Pakistan, Taiwan, Thajsko, Vietnam. Iné krajiny majú aj hodnotu 0, a teda hodnota ich PZI smerom do našej krajiny je 0, čiže u nás neinvestujú.

Graf 2 Prílev PZI do Slovenskej republiky, 2020

Zdroj údajov – Vlastné spracovanie podľa údajov NBS 2020

Z grafu 2 je zrejmé, že najväčším investorom u nás za rok 2020 spomedzi daných ázijských krajín je Južná Kórea. Jej investície u nás za rok 2020 podľa údajov NBS dosahujú hodnotu 205 077 tisíc eur. Zaujímavý je aj údaj ČLR, ktorý zobrazuje mínusovú hodnotu v príleve PZI do našej ekonomiky na úrovni - 26 340 tisíc eur. Záporné hodnoty prílevu PZI za daný rok ukazujú, že hodnota de-investícií zahraničných investorov bola vyššia ako hodnota novo investovaného kapitálu vo vykazujúcej ekonomike.

Ďalší zdroj, ktorý sme si vybrali je SARIO, ktoré vydáva svoje výročné správy, kde spracováva investičné projekty, na ktorých sa podieľalo, resp., ku ktorým dopomohlo. V takomto reporte za rok 2020 sme zistili, že napríklad Japonsko, ktoré má v dátach NBS označenie údajov „C“, investovalo v roku 2020 v Trnavskom kraji, viď. nižšie tabuľka spracovaná podľa údajov z výročnej správy SARIO 2020. Investičný

projekt, ktorý smeroval priamo do Trnavy sa týka japonskej firmy Marelli, ktorá sa špecializuje na výrobu technológií a komponentov pre automobilový priemysel. Pracovné miesta, ktoré poskytnú nášmu pracovnému trhu by sa mali týkať oblastí financií, ľudských zdrojov, IT, nákupu a manažmentu dodávateľských reťazcov.

Tabuľka 1 Uzavreté investičné projekty v roku 2020

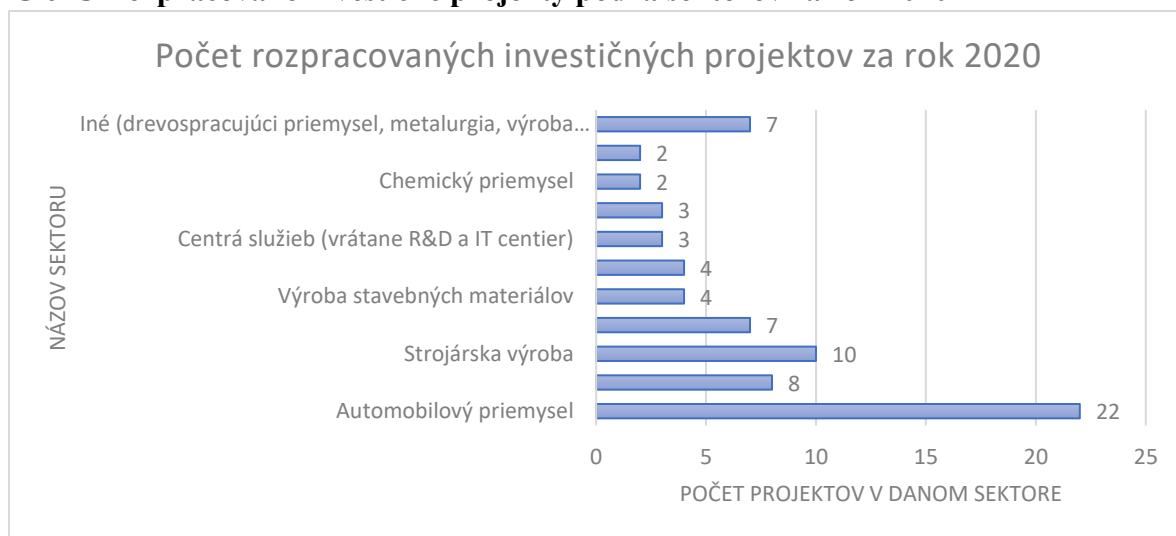
Názov spoločnosti	Krajina	Ekonomická aktivita	Lokalita/kraj
Kamax Fasteners	Nemecko	výroba spojovacieho materiálu	Bardejov/Prešovský
Volkswagen Martin	Nemecko	výroba hnacích komponentov	Martin/Žilinský
Marelli	Japonsko	financie	Trnava/Trnavský
Sladovňa Michalovce	Slovensko	výroba sladu	Michalovce/Košický
V+S Welding	Česká republika	výroba plechových konštrukcií	Tarnov/Prešovský
Tytex	Dánsko	zdravotnícke textilie a pomôcky	Humenné/Prešovský
Semikron	Nemecko	býroba modulov a diód pre široké využitie	Vrbové/Trnavský
InoBat	Slovensko	vývoj batérií do elektromobilov	Voderady/Trnavský
THQ Nordic	Rakúsko	vývoj AAA počítačových hier	Bratislava/Bratislavský
SWEP	Švédsko	výroba spájkovaných výmenníkov tepla	Kechnec/Košický
Mahle Behr	Nemecko	vývoj a testovanie klimatizačných jednotiek	Senica/Trnavský
Arval	Francúzsko	financie a poisťovníctvo	Bratislava/Bratislavský
Dometic	Švédsko	výroba elektroniky pre karavany a lode	Fíľakovo/Banskobystrický
Charvát	Slovensko	výroba hydraulických zariadení	Bardejov/Prešovský
Volkswagen Slovakia	Nemecko	výroba motorových vozidiel	Bratislava/Bratislavský

Zdroj – Vlastné spracovanie podľa SARIO 2020

Pre nás očividným zistením z tejto tabuľky je, že investičné projekty, ktoré sa u nás uzatvárajú sú väčšinou z krajín EÚ. Zastúpenie ázijských krajín v tabuľke má v roku 2020 len Japonsko, Južná Kórea zrejme investovala už do bežiacich projektov alebo majetku, ktorý u nás má, keďže nie je v zozname nových investičných projektov za toto obdobie.

Podľa údajov zo spomínaného reportu sa na najvyššej priečke v rámci počtu rozpracovaných projektov za rok 2020 umiestnil automobilový priemysel, čo nie je prekvapením, keďže sme krajina s najväčším počtom vyrobených automobilov na obyvateľa. Stálym nedostatkom nášho hospodárstva je fakt, že Centrá služieb, teda výskum a vývoj a IT centrá sa nachádzajú v tomto rebríčku až na siedmej priečke, vid'. v grafe 3, keďže počet investičných projektov rozpracovaných v tejto oblasti je 3.

Graf 3 Rozpracované investičné projekty podľa sektorov za rok 2020

Zdroj – Vlastné spracovanie podľa údajov SARIO 2020

Toto je určite oblasť, ktorú treba zlepšiť, a do ktorej by sa malo nasmerovať viac PZI. Zvýšenie množstva investícií v oblasti R&D a IT služieb by pomohlo zvýšiť hodnotu pridanej hodnoty nášho HDP. O tomto svedčí aj komentár A. Preťa (2019), ktorý sa vyjadril nasledovne: „Slovensko je krajinou vysokého vývozu. Výrazná miera exportnej výkonnosti a otvorenosti Slovenska je výsledkom jeho účasti v globálnych a najmä regionálnych hodnotových reťazcoch. Pre správne určenie postavenia Slovenska v týchto reťazcoch je potrebné definovať toky pridanej hodnoty a ich závislosti medzi Slovenskom a jeho obchodnými partnermi. Zároveň v kontexte potreby zvyšovania produktivity a súčasného prechodu na inteligentný priemysel a priemysel 4.0, teda transformácie priemyselnej výroby prostredníctvom nových digitálnych technológií a robotizácie, je potrebné určiť zdroje tvorby pridanej hodnoty, ako aj jej pôvod v ekonomike.“

Pre porovnanie si zanalyzujeme dáta zo SARIO aj za roky 2021 a 2022. V nasledujúcej tabuľke vidíme, že v roku 2021 sa dokonca objavili 2 investície z ČLR, 1 konkrétne z Taiwanu, 1 investičný projekt z Japonska aj z Južnej Kórey, čo značí nárast zastúpenia ázijských krajín oproti predošlému roku. Tabuľku uvádzame na ďalšej strane kvôli lepšej prehľadnosti.

Tabuľka 2 Uzavreté investičné projekty v roku 2021

Názov spoločnosti	Krajina	Ekonomická aktivita	Lokalita (kraj)
Pellenc	Francúzsko	výroba strojov na zber hrozna a oliv	Nové Mesto n. Váhom (Trenčiansky)
Ultrafast Systems	USA	výroba a vývoj laserových spektrometrov	Bratislava (Bratislavský)
ALUTECH Slovakia	Rakúsko	výroba a vývoj hliníkových komponentov	Chocholná (Trenčiansky)
Colmar Technik	Taliano	výroba oceľových dielov	Demandice (Nitriansky)
Nestlé	Švajčiarsko	výroba sušených polievok a iných gurmánskych výrobkov	Prievidza (Trenčiansky)
Delta Electronics (Eltek)	Taiwan (Čína)	výroba plechových skriní na nabíjacie stanice	Liptovský Hrádok (Žilinský)
Harmanec — Kuvert	Nemecko/Česká republika	výroba papierových tašiek	Brezno (Banskobystrický)
Franke	Švajčiarsko	výroba drezov	Strečno (Žilinský)
Ipssoft	USA	vývoj v oblasti AI	Košice (Košický)
Jaguar Land Rover	Veľká Británia	OEM, rozšírenie výroby modelu Defender	Nitra (Nitriansky)
Schaeffler	Nemecko	vývoj hybridných modulov a prevodoviek do e-mobility	Kysucké Nové Mesto (Žilinský)
Avex Electronics	Slovensko	výroba dosiek plošných spojov	Oravská Lesná (Žilinský)
Vaillant	Nemecko	výroba a vývoj tepelných čerpadiel	Senica (Trnavský)
HZDR Innovation	Nemecko	iónová implantácia	Trnava (Trnavský)
Carmeuse	Belgicko	výroba nehaseného vápna	Košice (Košický)
J&L Tech Co	Južná Kórea	DLC PVD povrchová úprava	Šaľa (Nitriansky)
MASAM R&D	Slovensko	technologické centrum pre strojársky, letecký a vesmírny sektor	Vráble (Nitriansky)
Schüle	Nemecko	hliníkové odliatky	Levoča (Prešovský)
Leyard Europe	Čína	výroba LED panelov	Záborské (Prešovský)
Eminox	Veľká Británia	výroba výfukov	Svit (Prešovský)
UBConnect	Nórsko	technická podpora 5G sieti	Liptovský Mikuláš (Žilinský)
HOVAL	Lichtenštajnsko	výroba vzduchotechniky a vykurovacej techniky	Istebné (Žilinský)
Martur	Turecko	výroba konštrukcií do sedadiel	Trnava (Trnavský)
ZF	Nemecko	vývoj elektromotorov pre e-mobilitu	Trnava (Trnavský)
Groundcom	Slovensko	produkt virtuálneho brokera, satelitné dáta	Liptovský Mikuláš (Prešovský)
Hi-Technology Mouldings	Veľká Británia	výroba a montáž plastových komponentov	Košice (Košický)
Takeda Pharmaceutical Co.	Japonsko	globálne IT centrum	Bratislava (Bratislavský)
IVS Slovakia (VUB)	Taliano	vývoj bankového softwaru	Bratislava (Bratislavský)
Stellantis	Francúzsko	OEM, rozšírenie výroby elektromobilov	Trnava (Trnavský)

Zdroj – Vlastné spracovanie podľa SARIO, 2021

Dôležitým javom, o ktorý sa SARIO snaží je, aby investície prichádzali nie len na západ Slovenska, ale aby sa rozvíjali aj ostatné regióny. Preto si dovoľíme tvrdiť, že práve dve z troch investícií, ktoré pochádzali z ázijských krajín za rok 2021 sú naozaj vítané, keďže jedna zavítala do Žilinského a druhá do Prešovského kraja. Investičný projekt Takeda Pharmaceutical Co. od japonského investora síce smeroval do Bratislavy, ale jedná sa o globálne IT centrum, preto umiestnenie tejto investície chápeme najmä kvôli vyššej koncentrácii pracovnej sily vzdelanej v tomto odbore v okolí Bratislavy.

Aby sme vedeli prichádzajúce investičné projekty zhodnotiť aj regionálne a určiť, ktorý región v SR mal najväčšiu účasť investičných projektov za rok 2021, pomôžeme si tabuľkou, ktorú sme spracovali na základe údajov z výročnej správy SARIO z roku 2021.

Tabuľka 3 **Regionálne zastúpenie investičných projektov za rok 2021**

2021	BA kraj	TT kraj	TN kraj	NR kraj	BB kraj	ZA kraj	PO kraj	KE kraj
Počet ukončených projektov (z toho podiel na celkovom počte)	3 (10%)	5 (17,5%)	3 (10%)	4 (14%)	1 (4%)	7 (24,5%)	3 (10%)	3 (10%)
	Západ SR				Stred SR		Východ SR	
	15 (52%)				8 (27,5%)		6 (20,5%)	
Objem investícií v mil. EUR (z toho podiel na celkovom počte)	1,5 (0,5%)	308 (66,5%)	16,7 (3,5%)	16,3 (3,5%)	4 (1%)	48,96 (10,5%)	34,3 (7,5%)	34,39 (7,5%)
	Západ SR				Stred SR		Východ SR	
	342,5 (73,5 %)				52,96 (11,5 %)		68,69 (15 %)	
Počet nových pracovných miest (z toho podiel na celkovom počte)	390 (12 %)	1158 (35,5 %)	89 (3 %)	620 (19 %)	40 (1 %)	503 (15,5 %)	306 (9,5 %)	138 (4,5%)
	2 257 (69,5 %)				543 (16,5 %)		444 (14%)	

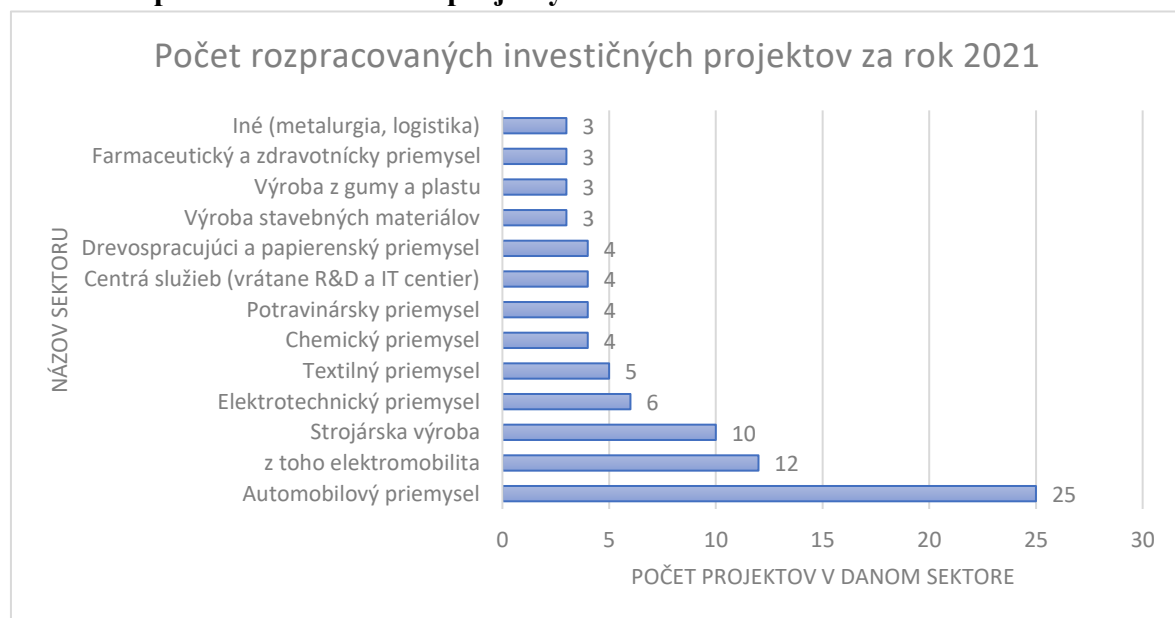
Zdroj – Vlastné spracovanie podľa SARIO 2021

Údaje v tabuľke zobrazujú, že stále najviac vyhľadávaným regiónom pre investície zostáva aj v roku 2021 západné Slovensko. Trnavský kraj s počtom projektov 5 je na čele rebríčka spomedzi krajov v SR, na druhej strane Banskobystrický kraj zostáva na chvoste

s jediným investičným projektom za rok 2021. Oproti roku 2020 si BB kraj nepolepšil, tiež sa mu podarilo získať len jeden investičný projekt, ktorého investorom bola švédská firma Dometico, ktorá investovala vo Filákovce. (viď. tabuľka 1.)

Pre porovnanie so situáciou z roku 2020 sme si graficky znázornili počet projektov v sektoroch hospodárstva SR za rok 2021, na ktorých sa podieľalo SARIO. Vidíme, že graf 4 zobrazuje, že sektor, ktorý odporúčame ako cestu pre zvýšenie našej pridanej hodnoty na HDP znovu prudšie nerástol. Je možné, že investície boli utlmené aj z dôvodu pandémie Covid – 19, avšak aj napriek tomu si myslíme, že je nutné v tejto oblasti zabráť, aby údaje z roku 2023, ktoré budú dostupné budúci rok ukazovali zvýšenie počtu investičných projektov práve v R&D sektore. S týmto môže pomôcť aj Národná stratégia výskumu, vývoja a inovácií, ktorú schválila vláda dňa 28. marca 2023. Tento dokument má určiť zámery, ciele a priority SR a princípy dobrého riadenia a efektívnosti v oblasti výskumu, vývoja a inovácií. (TASR, 2023)

Graf 4 Rozpracované investičné projekty za rok 2021

Zdroj – Vlastné spracovanie podľa SARIO, 2021

Posledným rokom, ktorému sa budeme venovať v rámci porovnania počtu investičných projektov podľa údajov zo SARIO bude rok 2022. V tomto roku prispelo SARIO k 2 projektov z ázijských krajín, jeden bol z ČĽR a druhý z Južnej Kórey. Čo sa týka projektu v Južnej Kórey

jedná sa o Hanjoo Metal, ktorá vytvorila pracovné miesta vo Vlkanovej, práve v Banskobystrickom kraji, ktorý sme už spomínali. Naproti tomu druhá investícia od investora z ČLR sa usídlila v Nitre, teda na západnom Slovensku, kde sa jedná o firmu Foxconn, ktorá u nás sídli od roku 2010.

Plynule môžeme prejsť k porovnaniu počtu projektov zadelených podľa sektorov za rok 2022, kde sme z údajov SARIO zistili, že práve tu nastal nárast investičných projektov v sektore Centrá služieb, vrátane IT centier. Je pravda, že to bolo spôsobené celkovým vyšším počtom zrealizovaných projektov, ale napriek tomu je to pozitívna informácia a lepšia vyhládka do budúcnosti. Údaje sme znovu graficky znázornili v grafe 5, viď. nižšie.

Graf 5 Rozpracované investičné projekty za rok 2022

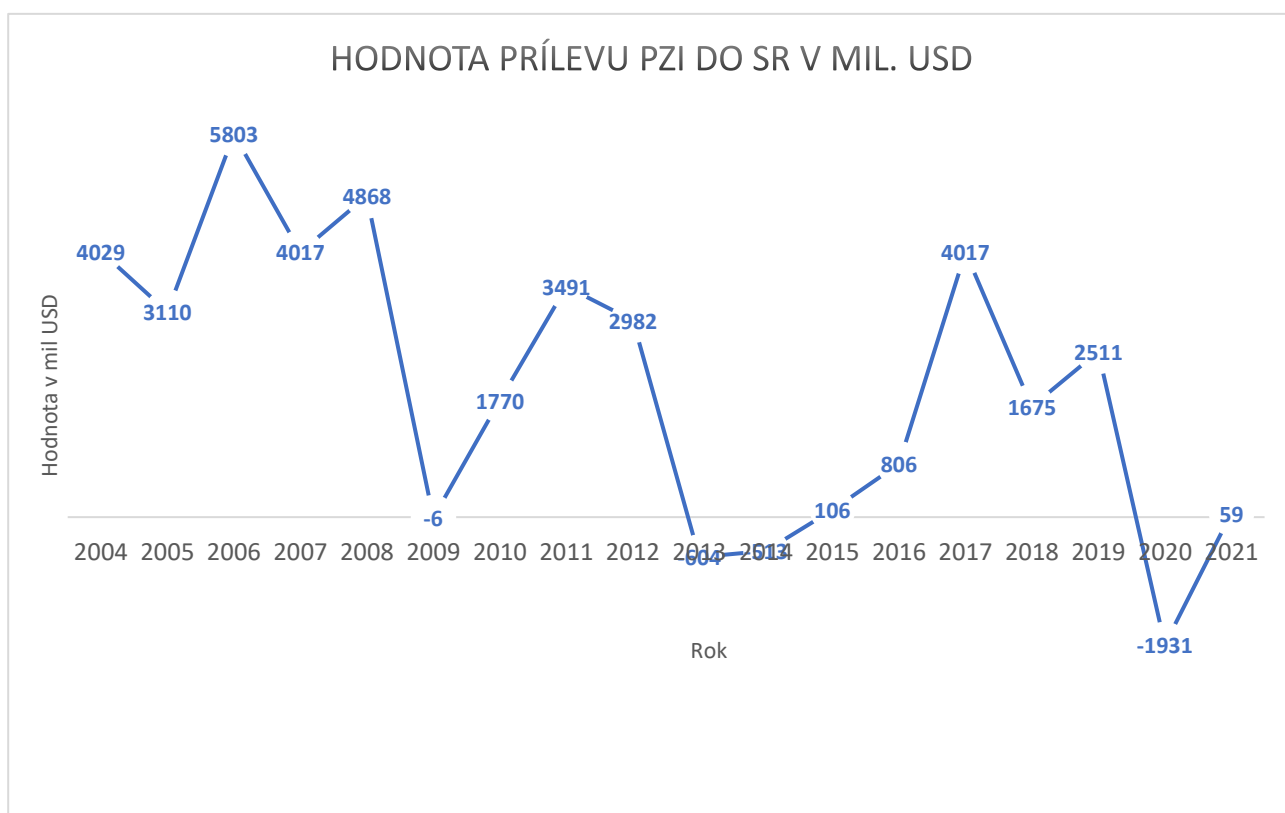

Zdroj – Vlastné spracovanie podľa SARIO, 2022

Podľa údajov z UNCTAD sa hodnota prichádzajúcich PZI do SR z celého sveta znížila ak berieme do úvahy roky po vstupe do EÚ a blízku minulosť. V nasledujúcom grafe môžeme vidieť, že najvyššiu hodnotu sme mali v roku 2006, a to na úrovni 5 803 mil. USD, čo si môžeme vysvetliť aj tým, že po vstupe do EÚ, v roku 2004 sme sa stali lákavým a atraktívnym teritóriom pre investície zo zahraničia. Potom po roku 2008 nasledovala finančná kríza, po ktorej je zrejmé, že krivka rapídne klesá smerom nadol a s ňou aj hodnoty prílevu PZI, neskôr

sa zotavujú a znovu padajú s najnižšou hodnotou na úrovni nižšej ako - 513 miliónov dolárov v roku 2014. Môžeme sa zamýšľať nad tým, či bola dôvodom anexia Krymu a rozruch na svetových trhoch alebo iný jav, ktorý mohol zasiahnuť investorov. Ako je to už v ekonomike dané po období pádu nasleduje vzostup, preto aj naša krivka v našom grafe po roku 2014 zaznamenáva nárast smerom nahor celkom stabilne do roku 2017. Ďalej v období pandémie Covid – 19 boli PZI smerujúce do našej krajiny naozaj markantne znížené, teda môžeme s určitosťou tvrdiť, že nás toto obdobie tvrdo zasiahlo. Najnižšiu hodnotu PZI vykazujeme v roku 2020, kedy boli investície zo zahraničia v mínusových hodnotách na úrovni – 1 931 mil. USD.

Graf 6 Trend prílevu PZI do SR v rokoch 2004 – 2021

Zdroj – Vlastné spracovanie podľa údajov z UNCTAD, 2022

4.3 Odlev PZI z Japonska, Južnej Kórey a ČĽR

Táto podkapitola sa bude venovať PZI, ktoré odchádzajú z daných troch ázijských krajín a smerujú do SR za posledné zverejnené sledované obdobie. Pre účely analýzy tento krát použijeme údaje z databáza *ITC Investment map*, podľa ktorých budú spracované aj naše nasledujúce grafy. Po nájdení dát, ktoré potrebujeme do tejto podkapitoly sme zistili, že najlepšie bude, aby sme si za sledovaný rok vzali rok 2019, pretože ITC má údaje pre všetky tri krajiny, ktoré sme si dali, ako sledované objekty v našej diplomovej práci.

Tabuľka 4 **PZI odlev z vybraných krajín do SR v roku 2019**

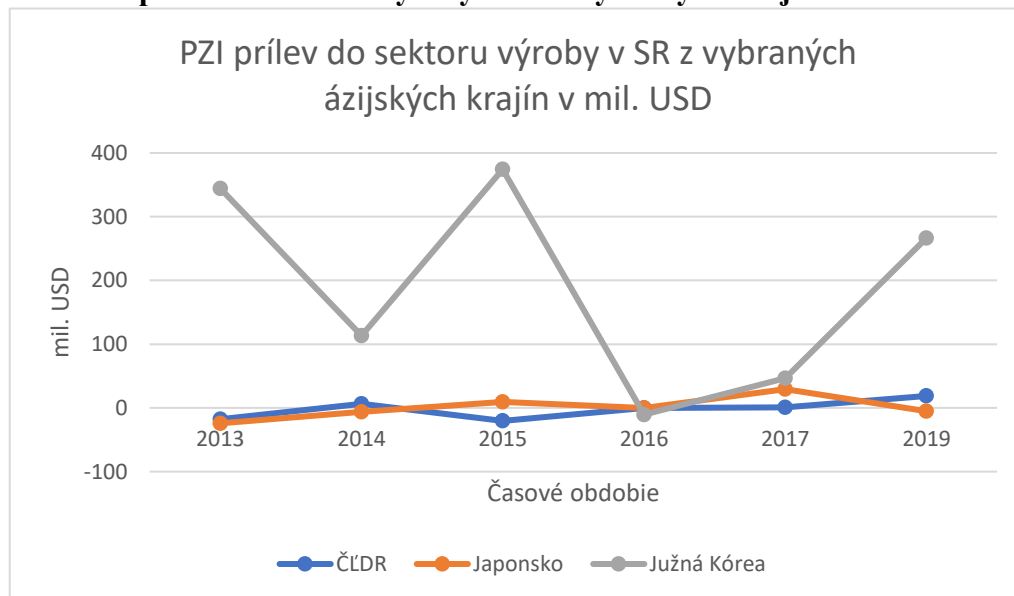
Krajiny	Hodnota odlevu PZI do SR za rok 2019 v mil. USD
ČĽR	22,05
Japonsko	-5,37
Južná Kórea	228,49

Zdroj – Vlastné spracovanie podľa údajov z ITC Investment map, 2022

Tieto údaje potvrdzujú tvrdenie dokumentu Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR, ktorý tvrdí, že Južná Kórea je jedným z najvýznamnejších investorov v Slovenskej republike. Z tabuľky 4 vyplýva, že v roku 2019 bola spomedzi vybraných ázijských krajín pre nás tým najvýznamnejším investorom. Odvetvím, do ktorého plynú investície je samozrejme automobilový a elektrotechnický priemysel. Ďalší investori z Južnej Kórey sú nejakým spôsobom naviazaní na tie najväčšie firmy, ktoré u nás investujú a tými sú Kia Motors a Samsung Electronics. Kia Motors na svojej webovej stránke uvádza, že od založenia podniku v roku 2004 do roku 2022 u nás investovala viac ako 2,3 miliardy eur. Závod v Teplicke nad Váhom bol vôbec prvým európskym závodom, ktorý Kia Motors postavili. V marci v roku 2004 po podpise zmluvy so slovenskou vládou sa začala budovať továreň na výrobu automobilov pre mladých. Rozhodnutie spoločnosti Kia Corporation postaviť svoj vôbec prvý európsky závod vychádzalo z pokračujúceho a predpokladaného silného rastu predaja a trhového podielu v Európe. Rozhodnutie bolo tiež v súlade s plánom spoločnosti Kia zaradiť sa medzi elitné svetové automobilky. Celkovo sa tu nachádza približne 100 juhokórejských firiem, ktoré u nás našli svoje pôsobisko. (MZVaEz, 2018)

Zamerali sme sa práve na sektor výroby a konkrétnejšie na automobilový priemysel, keďže investície z Južnej Kórey sa primárne nachádzajú práve v tomto odvetví. V nasledujúcom grafe môžeme vidieť, že tieto tri sledované krajiny investujú rôzne sumy práve do tohto odvetvia.

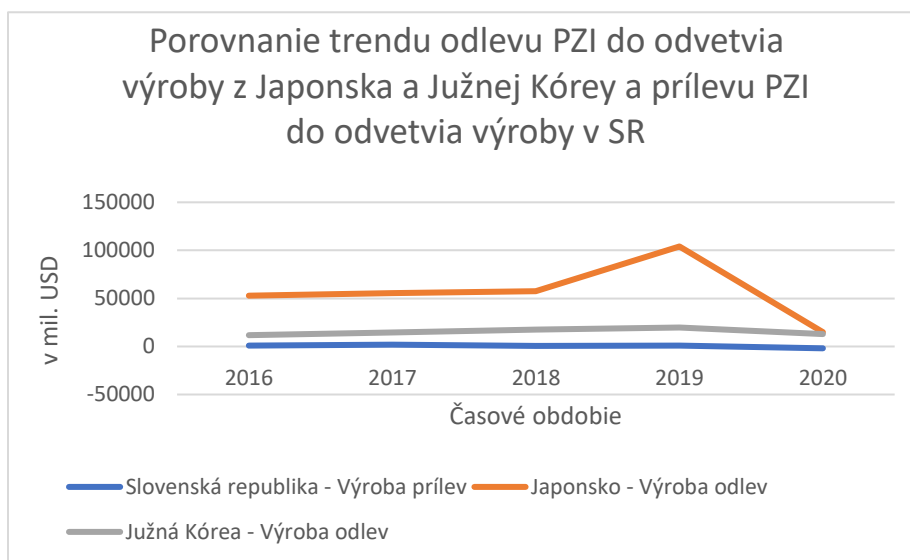
Graf 7 PZI prílev do sektoru výroby v SR z vybraných krajín v mil. USD

Zdroj – Vlastné spracovanie podľa ITC Investment map, 2022

Z grafu 7 je zrejmé, že jednoznačne najviac pohyblivými sú investície práve od partnera z Južnej Kórey, ktorý sa zaoberá automobilovým priemyslom. Investori z ČĽR a Japonska sú v tomto odvetví menej aktívni. Graf 8 na ďalšej strane zobrazuje konkrétnejšie údaje z priemyslu, ktorý sa zaoberá výrobou automobilov. Sledované údaje sú z roku 2017 a 2019.

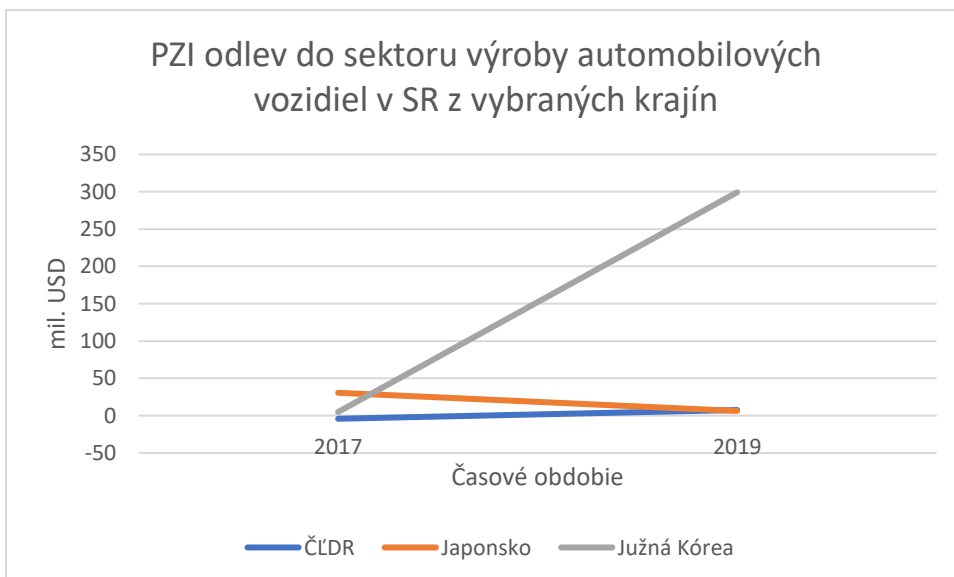
Graf 8 PZI prílev do sektoru výroby automobilov v SR z vybraných krajín v mil. USD

Zdroj – Vlastné spracovanie podľa údajov z ITC Investment map, 2022

Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj, ďalej už len OECD, ktorej členmi sú Japonsko, Južná Kórea a aj my Slovenská republika nám poskytla zaujímavé dáta, ktoré sme zobrazili do nasledujúceho grafu.

Graf 9 Porovnanie trendu odlevu PZI z vybraných krajín a prílevu PZI do SR

Zdroj – Vlastné spracovanie podľa údajov z databáza OECD 2022

ČĽR nie je členom tejto organizácie, preto údaje o tejto krajine nie sú súčasťou. Náš názor je, že práve tvar krivky odlevu PZI do výroby z Južnej Kórey a tvar krivky prílevu PZI do výroby v SR je porovnateľný, a preto medzi týmito dvomi hodnotami môže existovať určitý vzťah. Pre úplné presný výsledok a exaktnú odpoveď by sme odporučili do budúcnosti tento vzťah preskúmať, aby sme zistili, či je medzi týmito dvomi údajmi priama korelácia alebo nie. Prílevy – toky priamych zahraničných investícií podľa odvetví zaznamenávajú hodnotu cezhraničných priamych investičných transakcií prijatých vykazujúcou ekonomikou počas roka podľa odvetví priemyslu. Predstavujú transakcie, ktoré zvyšujú investície, ktoré majú zahraniční investori v podnikoch určitého odvetvia, ktoré sú rezidentmi vykazujúcej ekonomiky, mínus transakcie, ktoré znižujú investície zahraničných investorov v týchto rezidentských podnikoch. Odlevy – toky priamych zahraničných investícií podľa odvetví zaznamenávajú hodnotu cezhraničných priamych investičných transakcií z vykazujúcej ekonomiky počas roka podľa odvetví priemyslu. Predstavuje transakcie, ktoré zvyšujú investície investorov vo vykazujúcej ekonomike do podnikov so sídlom v zahraničí, mínus všetky transakcie, ktoré znižujú investície investorov vo vykazujúcej ekonomike do podnikov so sídlom v zahraničí, pre konkrétne odvetvie.

Aby sme nezabudli ani na investorov z ČĽR tými najznámejšími u nás sú napr. Lenovo v Bratislave, Yanfeng v Trenčíne a Námestove, Leyard v Záborskom, ale aj nešťastne známy Huawei, ktorý je označovaný za bezpečnostné riziko. Investície z ČĽR majú zväčša formu kapitálového vstupu do už dlhšie fungujúceho podniku v našej krajine. Takouto formou bolo aj odkúpenie druhého najväčšieho logistického centra u nás, ktoré sa nachádza v Galante. Odkúpila ho skupina CNIC Corporation Ltd., ktorá je označovaná za čínsku napriek tomu, že sídli v Hong Kongu. Táto transakcia sa uskutočnila ešte v roku 2017 a jej hodnota bola viac ako 140 mil. eur. Japonské prichádzajúce PZI sú zaujímavé tým, že sa orientujú na východ našej krajiny. Najväčšie podniky, ktoré sa u nás etablovali z krajiny vychádzajúceho Slnka sú práve na východe, a to (MZV a EZ SR, 2020):

- Minebea Slovakia sídliaca v Košiciach;
- Yazaki Wiring Technologies Slovakia sídliace v Michalovciach;
- U-shin sídliaci v Košiciach;
- Brother Industries sídliaci v Košiciach.

Aj iné časti Slovenska poskytli miesto pre usídlenie japonských firiem, a to napríklad (MZV a EZ SR, 2020):

- Panasonic Industrial Devices Slovakia sídliaci v Trstenej;
- Akebono Brake Slovakia sídliaci v Trenčíne;
- Fuso Industries Slovakia sídliaci v Považskej Bystrici;
- SIIX EMS Slovakia sídliaci v Nitre.

4.3.1 Podiel PZI vybraných krajín na celkovom príleve PZI SR za rok 2020

Aby sme zistili, či sú PZI z daných ázijských krajín pre našu krajinu významné vypočítame si ich podiel na celkových PZI, ktoré prišli do SR za rok 2020. Údaje, ktoré použijeme sú z databáza NBS SR z roku 2022, keďže štatistiky sa vytvárajú viac ako 20 mesiacov po dobehnutí investície. Pomer budeme počítať v absolútnych hodnotách, keďže celkové PZI, ktoré prišli do SR za rok 2020 majú mínusové znamienko.

Podiel prílevu PZI z Japonska na celkovom množstve PZI prílevu v SR

Problémom pri tomto konkrétnom prípade je, že v databáze NBS SR je údaj množstva PZI plynúcich z Japonska označený písmenom „C“, teda ako dôverný údaj. Sme teda nútení vziať tento údaj z ITC Investment map, kde je zobrazený ako posledné sledované obdobie rok 2019. Tu sa uvádza, že v roku 2019 mali PZI smerujúce z Japonska na Slovensko hodnotu – 11,98 mil. USD, v prepočte 10 989 134,30 eur. Vrátime sa do databázy NBS SR, kde vidíme, že celkové PZI majú hodnotu – 1 690 167 000 eur. Po prepočítaní sme zistili, že zastúpenie japonských PZI na celkovom množstve PZI plynúcich do SR za rok 2020 je 0,65 %.

Podiel prílevu PZI z ČĽR na celkovom množstve PZI prílevu v SR:

Hodnota čínskych PZI podľa údajov z NBS za rok 2020 je – 26 430 000 eur, a teda tvoria 1,5 % z celkového prílevu PZI v danom roku 2020.

Podiel prílevu PZI z Južnej Kórey na celkovom množstve PZI v SR:

Hodnota PZI z Južnej Kórey podľa údajov z NBS za rok 2020 je 205 077 000 eur, a tým pádom tvoria 12,1 % podiel na celkovom príleve PZI do SR v danom roku 2020.

Na základe tejto analýzy podielu PZI z vybraných krajín si dovoľíme tvrdiť, že jediný významný investor spomedzi troch ázijských, na ktorých sa sústreďujeme v našej diplomovej práci je jednoznačne Južná Kórea.

4.4 Štatistiky prichádzajúcich investícií do Slovenskej republiky

Podľa dát zo SARIO sú odvetviami, do ktorých sa u nás najviac vyskytli PZI práve automobilový, elektrotechnický a strojársky priemysel. V nasledujúcich tabuľkách sme zobrazili sektory, v ktorých sa ukončili projekty a ich investorov s percentuálnym zastúpením v období od roku 2002 – 2022. Najvyššie umiestneným sektorom je samozrejme automobilový sektor, ktorý je pred elektrotechnickým. Na tieto dva sektory sme poukázali aj záverečných odporúčaníach. Práve ony budú nositeľmi hodnoty prílevu PZI v našej krajine aj budúce roky, keďže sme vyhlásená automobilová krajina. V budúcnosti očakávame aj nové investície ako napr. Volvo a tiež podľa posledných údajov Porsche v Hornej Strede navýšilo svoje investície až na 1 mld. EUR. (Trend, 2023)

Údaje zo SARIO, ktoré sme zobrazili aj v Tabuľke 6 hovoria, že najčastejšími investormi, ktorí sa snažia etablovať u nás sú napr. Nemecko, Južná Kórea, USA a krajiny západnej Európy.

Tabuľka 5 Sektory s ukončenými PZI projektami v SR (2002 – 2022)

SEKTOR	%
Automobilový priemysel vrátane subdodávateľov	30%
Elektrotechnický priemysel vrátane subdodávateľov	13%
Strojársky priemysel	12%
Chemický priemysel, spracovanie plastov a farmácia	8%
Kovospracujúci priemysel a povrchová úprava kovov	7%
Drevospracujúci a papierenský priemysel	5%
Centrá podnikových služieb	5%
Informačné a komunikačné technológie	5%
Iné služby	5%
Textilný a odevný priemysel	3%
Logistické a prepravné služby	2%
Stavebný priemysel	2%
Potravinársky priemysel	2%

Zdroj – Vlastné spracovanie podľa údajov zo SARIO, 2023

Bude zaujímavé sledovať ako vysoko sa v budúcnosti v podobnom rebríčku posunie Švédsko po príchode Volva do SR.

Tabuľka 6 – Percentuálne zastúpenie krajín s PZI projektami v SR (2002 – 2022)

KRAJINA PÔVODU	%
Nemecko	19%
Južná Kórea	9%
USA	7%
Rakúsko	6%
Slovensko	6%
Dánsko	5%
Taliansko	5%
Veľká Británia	5%
Francúzsko	4%
Belgicko	4%
Švajčiarsko	4%
Japonsko	3%
Španielsko	3%
Holandsko	3%
Česká republika	2%
Švédsko	2%
Nórsko	1%
Fínsko	1%
Čínska republika (Taiwan)	1%
Kanada	1%
Čína	1%
Brazília	1%
Turecko	1%
Lichtenštajnsko	1%
Ostatné krajiny	5%

Zdroj – Vlastné spracovanie podľa údajov zo SARIO, 2023

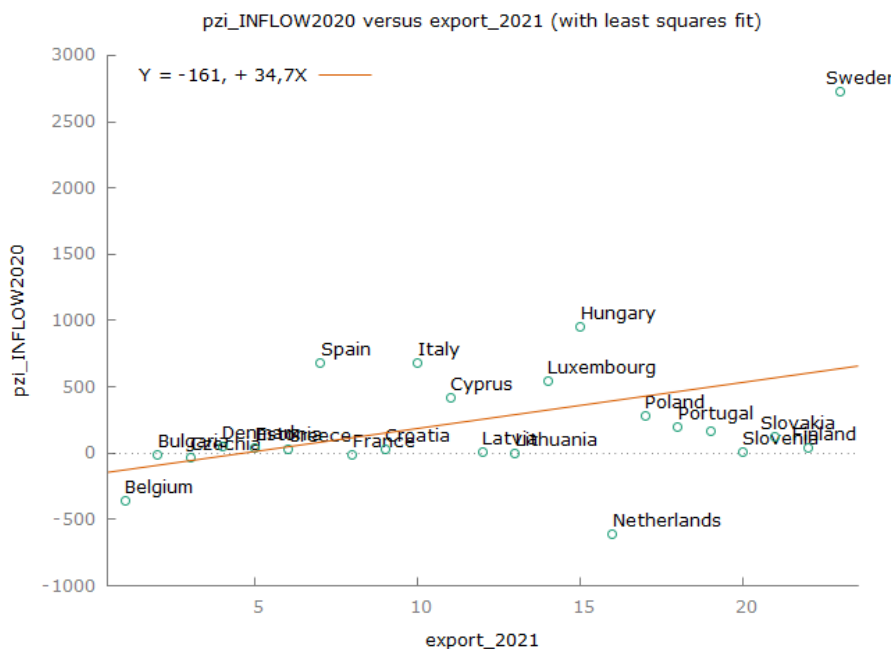
4.5 Zhodnotenie hypotézy A a stanovenie odporúčaní skúmanej problematiky

S využitím *open source* počítačového štatistického systému Gretl, ktorý sa používa predovšetkým v ekonometrii sme si potvrdili hypotézu, že *zvýšením prílevu PZI o jedno euro sa zvýši export o 0,00395814 eur*. Hypotézu sme skúmali s dátami z EUROSTAT-u a UNCTAD, kde sme si vyhládali PZI prílev z ČĽR, Japonska a Južnej Kórey do EÚ 27 jednotlivu do každej krajiny. Tieto údaje nám poskytol EUROSTAT za rok 2020 v miliónoch eur. Túto nezávislú premennú sme porovnávali so závislou premennou celkovým exportom EÚ 27 krajín, tiež jednotlivu, a tieto dáta sme získali z UNCTAD data base za rok 2021 v miliónoch USD, neskôr sme ich premenili na EUR. Ako sme už spomínali v podkapitole 3.1 tejto diplomovej práce, náš model je štatisticky významný, ale len na 13 %, čo je nižšia hodnota, ako pri potvrdzovaní rôznych iných hypotéz. Toto znamená, že síce vplyv, ktorý má hodnota prílevu na hodnotu exportu existuje, ale nie je markantný. Práve preto sa domnievame,

že sa táto téma dá aj ďalej v budúcnosti skúmať a je priestor na stanovenie a vyhodnotenie ďalších hypotéz. Možným dôvodom, prečo nám vyšla tak nízka štatistická významnosť je aj to, že sme sa rozhodli ponechať Švédsko v našom modeli, a teda extrémna hodnota nám mohla skresliť výsledok.

Na grafe 10 vidíme, že krajiny, ktoré sú priamo na priamke alebo v jej blízkosti potvrdzujú našu hypotézu. Preto si dovoľíme tvrdiť, že na základe podobnosti našej krajiny napríklad s Poľskom, Bulharskom a samozrejme Českou republikou, ktorá je aj s Poľskom súčasťou V4, platí záver tejto hypotézy aj pre nás. A teda predpokladáme podľa nášho vybraného skúmania, že budúce zvýšenia prílevov PZI od ázijských partnerov budú schopné zvýšiť náš export, a tak zachovať pozitívne saldo obchodnej bilancie aj do budúcich rokov.

Graf 10 Zobrazenie modelu jednoduchej regresie z Gretl

Zdroj – Vlastné spracovanie v Gretl podľa údajov z prílohy A

Na nasledujúcej strane predkladáme obrázok 2 a graf 10, na ktorých prezentujeme model, kedy nám regresia, kvôli viacerým extrémnym hodnotám nevyšla. Tento model je pre nás teda štatisticky nevýznamný. Uvádzame ho preto, aby sme poukázali na to, že extrémne hodnoty naozaj narúšajú štatistiku a výsledok modelu.

Obrázok 2 **Model s ponechanými extrémami – Írsko, Nemecko**

Model 1: OLS, using observations 1-27 (n = 25)

Missing or incomplete observations dropped: 2

Dependent variable: export_2021

	<i>Coefficient</i>	<i>Std. Error</i>	<i>t-ratio</i>	<i>p-value</i>	
const	12,5919	1,68429	7,476	<0,0001	***
pzi INFLOW2020	0,00105084	0,00199899	0,5257	0,6041	
Mean dependent var	13,00000	S.D. dependent var		7,359801	
Sum squared resid	1284,566	S.E. of regression		7,473332	
R-squared	0,011872	Adjusted R-squared		-0,031090	
F(1, 23)	0,276345	P-value(F)		0,604139	
Log-likelihood	-84,71472	Akaike criterion		173,4294	
Schwarz criterion	175,8672	Hannan-Quinn		174,1056	

White's test for heteroskedasticity -

Null hypothesis: heteroskedasticity not present

Test statistic: LM = 4,11656

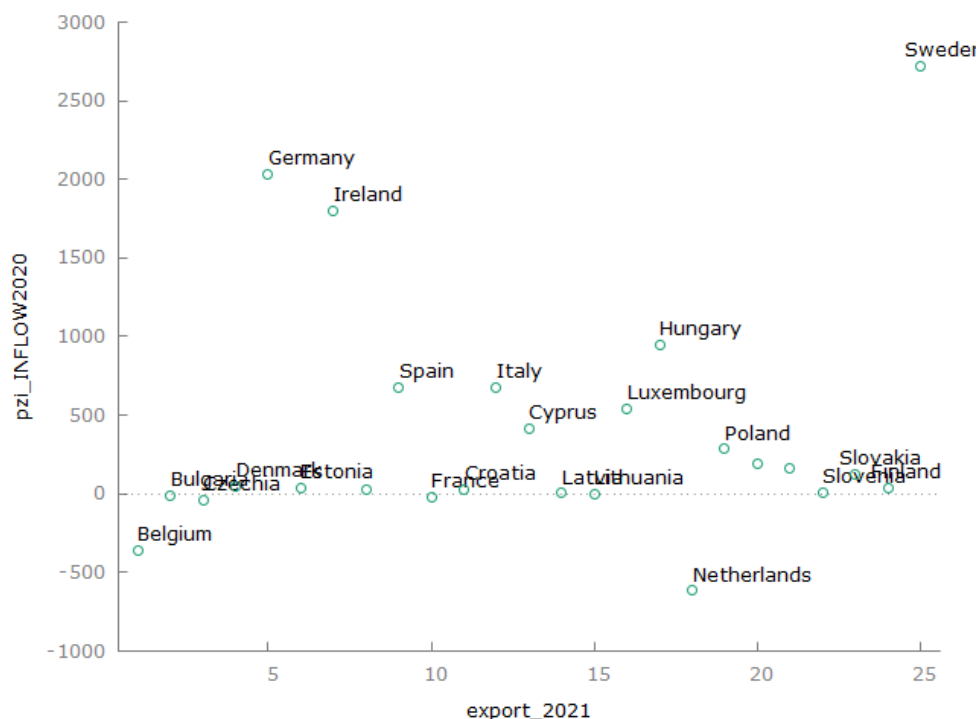
with p-value = $P(\text{Chi-square}(2) > 4,11656) = 0,127673$

Zdroj – Vlastné spracovanie v Gretl podľa údajov z prílohy A

Na tomto štatistickom vyjadrení modelu z Gretl vidíme, že v riadku nezávislej premennej sa nám nenachádzajú žiadne hviezdčky, čo znamená, že model nebol štatisticky významný.

Na nasledujúcom grafe 11 pozorujeme extrémne hodnoty našich nositeľov hypotézy, ktoré zamedzili modelu, aby získal svoju štatistickú významnosť, čo je potvrdené práve tým, že sa nám nezobrazila žiadna regresná priamka a v grafe sa nachádzajú až 3 extrémne hodnoty, ktorými sú Írsko, Nemecko a Švédsko.

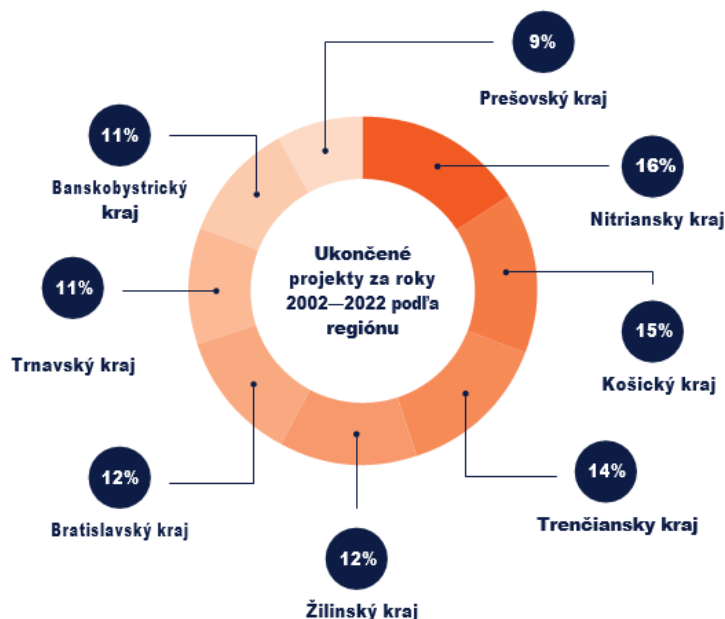
Graf 11 Zobrazenie modelu v Gretl – štatisticky nevýznamný model

Zdroj – Vlastné spracovanie v Gretl podľa údajov z prílohy A

Na základe analýzy prichádzajúcich PZI z troch krajín podľa nášho výberu si dovoľíme tvrdiť, že investície, ktoré získavame zo zahraničia sú pre našu ekonomiku prospešné. Pomáhajú s nezamestnanosťou, keďže podniky, ktoré sa u nás etablovali z Japonska, Južnej Kórey a ČLR u nás vytvorili tisíce pracovných miest, ktoré sú stabilné aj do budúcnosti. Každá krajina svoje investície posiela rôzne po celom našom území, preto nemôžeme tvrdiť, že by sa sústreďovali len na pár regiónov Slovenska, ale naopak máme pokrytý západ, stred aj východ, čomu nasvedčuje aj nasledujúci obrázok, ktorý zobrazuje zastúpenie investičných projektov v období od roku 2002 po rok 2022 podľa údajov zo SARIO.

Obrázok 3 Ukončené investičné projekty podľa regiónu

Zdroj – SARIO Success Stories, 2023

Etablovanie nových podnikov u nás prispieva ku konkurencieschopnosti našej krajiny a koniec koncov čím viac investorov príde, tým viac atraktívnejší sa stávame pre príchod tých ďalších. Najlepším príkladom k tomuto sú vybudované automobilky, ktoré si prilákajú subdodávateľov do svojho okolia, a tak vzniknú ďalšie pracovné miesta pre našich obyvateľov. Nepochybne nie sme najsilnejším hráčom pre investície ani čo sa týka EÚ ani regiónu CEE, sme aj najmenšia krajina spomedzi krajín V4, ale i tak si dokážeme prilákať investície z rôznych kútov sveta. V momentálnej situácii, na pozadí nedávnej pandémie a súčasnej vojny u nášho suseda je to samozrejme náročnejšie. Vládna garnitúra sa sústreďuje skôr na boj s energetickou krízou a zabezpečenie zásob plynu alebo *zastropovanie* ceny elektrickej energie pre budúce roky. Práve preto by sme si ešte viac mali vážiť napr. SARIO, ktoré sa snaží stále organizovať rôzne veľtrhy, podnikateľské misie a sprostredkovať spolupráce pre našich podnikateľov či už priamo doma alebo v zahraničí. Náš hospodársky rast, ktorý si držíme v plusových číslach už od pádu železnej opony by mal podľa očakávaní stabilne aj pokračovať, nie však rovnakou silou a rýchlosťou, keďže sa budeme ešte nejaký ten rok zotavovať z dôsledkov kríz, ktorými si naša ekonomika prešla a prechádza. Ozdravovací proces by mal podľa niektorých ekonómov nastať na konci roka 2024, kedy by mali klesnúť aj úrokové sadzby, ktoré zatiaľ stále stúpajú,

mala by sa zmierniť inflácia a mzdy by ju mali začať postupne dobiehať. Samozrejme všetko závisí od situácie vo svete, keďže u nás sa ekonomické javy prejavuje s časovým odstupom niekoľkých mesiacov.

Dovolíme si tvrdiť, že najbližšie roky bude u nás stále v popredí automobilový a elektrotechnický priemysel, takže si myslíme, že aj ťažiskovými odvetviami pre prílev PZI, sa stanú práve tieto dva sektory spolu so strojárskou výrobou. Naďalej zostaneme krajinou *skladačov*, ktorých pridaná hodnota na exporte dosahuje menšie ako želané hodnoty. Práve toto by malo byť cieľom do budúcnosti. Nastaviť vzdelávanie, vedu a výskum tak, aby sme boli schopní prijímať, čo najviac PZI v odvetviach akými sú sektor služieb, IT sektor a tiež nové mikro odvetvia, ktoré prinášajú, čo najväčšiu pridanú hodnotu na exporte.

Máme výhodu, že vláda sa vždy snažila podporovať prichádzajúcich investorov, či už vybranými úľavami alebo inou finančnou pomocou, takže to by do budúcnosti nemal byť pre nás problém. Bilaterálne obchodné vzťahy s Čínou sú skvelé, ale ešte stále nedosiahli svoj úplný potenciál (Raši 2019), s čím aj my plne súhlasíme, keďže podiel čínskych PZI u nás nie je vôbec vysoký. Preto dúfame, že v budúcnosti budeme úspešnou a atraktívnou destináciou pre ďalšie spolupráce, projekty a najmä PZI zo zahraničia.

Na základe našej regresnej analýzy a toho, že sme si potvrdili stanovenú hypotézu, môžeme tvrdiť, že zvýšením prílevu PZI práve z ázijských krajín sa dosiahne zvýšenie exportu, ktorý je jedným z najdôležitejších makroekonomických ukazovateľov ekonomiky štátu.

Záver

Primárne sme sa v našej diplomovej práci snažili zamerať na analýzu priamych zahraničných investícií, a to konkrétne na vplyv ich prílevu do Slovenskej republiky. Pre naše skúmanie sme sa po zvážení rozhodli vybrať ako príklad materských krajín, teda investorov – Japonsko, Čínsku ľudovú republiku a Južnú Kóreu.

S cieľom predstaviť a vysvetliť danú problematiku, ktorú sme mali v pláne analyzovať v praktickej časti tejto práce sme zhromaždili údaje a poznatky, zdroje od rôznych autorov z domáceho i zahraničného prostredia. Tie mali za úlohu vysvetliť hlavné pojmy našej tézy, a teda *Priame zahraničné investície*. Taktiež sme s ich pomocou poskytli prierez vývoja PZI vo svete po roku 1980 a aj ich proces evolúcie v každej krajine samostatne. Pre lepšie pochopenie sme sa venovali aj legislatívnemu rámcu, ktorý sme vysvetlili pomocou opisu obchodných dohôd, ktoré majú vplyv na investičné transakcie v krajinách nášho skúmania.

Čo sa týka PZI v Slovenskej republike, v práci sme sa zamerali na ich prílev. Rozčlenili sme ho geograficky aj sektorovo. Preskúmali sme jednotlivé veľké investície, ktoré mali vplyv na našu ekonomiku, napríklad vytvorením väčšieho množstva pracovných miest a tým podporou zamestnanosti aj v regiónoch s vyššou mierou nezamestnanosti. Na druhej strane, čo sa týka ázijských krajín, ktoré sme si vybrali, ako exemplárne subjekty pri opise investujúcich krajín, tu sme sa zamerali na ich odlev PZI do SR. Tiež sme ho rozčlenili geograficky a sektorovo. V práci sme poskytli aj konkrétne príklady podnikov, ktoré sa u nás etablovali pomocou PZI z týchto krajín.

Spracovaním podielu PZI zo subjektov nášho skúmania na celkovom množstve PZI v SR sme zadefinovali najväčšieho investora, čím sme potvrdili aj to, že ostatné dve krajiny majú stále čo dobíhať a poukázali sme na nevyčerpaný potenciál našich vzájomných obchodných vzťahov. Vo výsledkoch práce sme tiež potvrdili stanovenú hypotézu, čím sme poukázali na to, že prílev PZI z vybraných krajín východnej Ázie má podľa našej analýzy vplyv na zvýšenie exportu skúmaných krajín.

Aby sme naplnili primárny cieľ tejto diplomovej práce, sme v závere práce poskytli odporúčania budúceho smerovania prílevu PZI do potenciálnych odvetví slovenského hospodárstva. Snažili sme sa vyzdvihnúť odvetvia, ktoré by mali v budúcnosti byť

beneficientami PZI a tiež zhodnotiť reálny stav, ktorý nás čaká v krátkom horizonte času. Konštatujeme, že sme naplnili ciele, ktoré sme si na začiatku práce stanovili. Táto problematika sa ešte stále nevyčerpala, preto sme toho názoru, že je stále, čo analyzovať a objavovať. Konklúziou zistení tejto práce je, že podiel PZI z ázijských krajín je stále menší ako by mohol byť a odporúčanie, ktoré dávame vládny programom a stratégiám na prilákanie PZI do budúcnosti je určite zameranie sa aj na iné odvetvia, napr. tie, ktoré spomíname v závere praktickej časti tejto diplomovej práce.

Zoznam použitej literatúry

1. ASIAN DEVELOPMENT BANK. Asian Economic Integration Report 2016: Special Theme: What drive Foreign Direct Investment in Asia and Pacific. [elektronický zdroj]. 1. vydanie. Dátum publikovania: 27. 12. 2016., 54 strán. Dostupné na: https://aric.adb.org/pdf/aeir/AEIR2016_special-theme-what-drives-fdi-in-asia-and-the-pacific.pdf
2. UNCTAD. World Investment Report 2004: The shift toward Services. [elektronický zdroj]. 1. vydanie. New York, Geneva. Dátum publikovania: 18. 08. 2004., 468 strán. ISBN. 92-1-112644-4. Dostupné na: https://unctad.org/system/files/official-document/wir2004_en.pdf
3. NÁRODNÁ BANKA SLOVENSKA. Priame Zahraničné Investície 2003. [elektronický zdroj]. 1. vydanie. Dátum publikovania: 14. 05. 2008., 146 strán. Dostupné na: https://www.nbs.sk/_img/documents/statist/spb/pzi/pzi_2003.pdf
4. ASIAN DEVELOPMENT BANKA. BROOKS , Douglas H. – FAN, Emma Xiaoqin – SUMULONG, Lea R. Foreign Direct Investment in Developing Asia: Trends, Effects, and Likely Issues for the Forthcoming WTO Negotiations. [elektronický zdroj] 1. vydanie. Dátum publikovania: Apríl 2003. ISSN 1655-5252. Dostupné na: <https://www.adb.org/sites/default/files/publication/28330/wp038.pdf>
5. IMF. SANCHEZ-MUNOZ, Carlos – MATEI, Silvia – HOWELL, Kristy. The World's Top Recipients of Foreign Direct Investment. Chart of the Week. [elektronický zdroj] 1. vydanie. Dátum publikovania: 16. 12. 2021. Dostupné na: <https://www.imf.org/en/Blogs/Articles/2021/12/16/the-worlds-top-recipients-of-foreign-direct-investment>
6. JAPAN BANK FOR INTERNATIONAL COOPERATION. KOKUSAI, Kyōryoku Ginkō – JBICI RESEARCH PAPER. 21. vydanie. Dátum publikovania: 2002. Dostupné na: https://books.google.sk/books?id=AtybQwAACAAJ&newbks=1&newbks_redir=0&hl=sk&redir_esc=y

7. KOKKO, Ari. The Home Country Effects of FDI In Developed Economies. [elektronický zdroj] 1. vydanie. Dátum publikovania: Apríl 2006. Dostupné na: <https://www.researchgate.net/publication/5094545>
8. UNCTAD. Home Country Measures: UNCTAD Series on issues in international investment agreements [elektronický zdroj]. 1. vydanie. Geneva. Rok vydania: 2011., 95 strán. ISBN 92-1-112. Dostupné na: <https://unctad.org/system/files/official-document/psiteiitd24.en.pdf>
9. ECONOMIC MODELING. LEE, Hsiu-Yun – LIN, Kenneth S. – TSUI, Hsiao-Chien. Home Country Effects of foreign direct investment: From a small economy to a large economy. [elektronický zdroj]. 26. vydanie. Dátum vydania: September 2009., Strany 1121 – 1128. Dostupné na: <https://doi.org/10.1016/j.econmod.2009.04.012>
10. NARASIMHAN, Chakravarthi V. – LEINBACH, Thomas R. – CHAPMAN. Trade of Asia. [elektronický zdroj]. Použité: Marec 2023., Dostupné na: <https://www.britannica.com/place/Asia/Transportation>
11. ASIA REGIONAL INTEGRATION CENTER. ENDRIGA, Ben. What we learned about foreign direct investment in Asia: Part 1. [elektronický zdroj]. 1. vydanie. Dátum publikovania: 15. 05. 2017. Dostupné na: [https://aric.adb.org/blog/what-we-learned-about-foreign-direct-investment-in-asia-\(part-i\)](https://aric.adb.org/blog/what-we-learned-about-foreign-direct-investment-in-asia-(part-i))
12. ASIAN DEVELOPMENT BANK. Asian Economic Integration Report 2022: Advancing Digital Services Trade in Asia and the Pacific. [elektronický zdroj]. 1. vydanie. Dátum publikovania: Február 2022. ISBN: 978-92-9269-362-6. Dostupné na: <http://dx.doi.org/10.22617/TCS220041-2>
13. INSTITUTE OF WORLD ECONOMICS AND POLITICS, CHINESE ACADEMY OF SOCIAL SCIENCES. WANG, B. - GAO, K. Forty Years Development of China's Outward Foreign Direct Investment: Retrospect and the Challenges Ahead. China & World Economy. [elektronický zdroj] 27. vydanie – číslo 3. Rok publikovania: 2019. 24. strán. Dostupné na: org./0.1111/cwe.12278
14. KNOERICH, J. The Rise of Chinese OFDI in Europe. [online] In: Alon, I., Fetscherin, M., Gugler, P. (eds) Chinese International Investments. Palgrave Macmillan, London. Strany 175 – 211. ISBN: 978-0-230-36157-7 Dostupné na: https://doi.org/10.1057/9780230361577_10

15. EUROPEAN COMMISSION. EU Science Hub: China's restrictions on FDI are much stronger than in the EU and US. [elektronický zdroj] Použité: Január 2023. Dostupné na: https://joint-research-centre.ec.europa.eu/jrc-mission-statement-work-programme/facts4eufuture/china-challenges-and-prospects-industrial-and-innovation-powerhouse/chinas-restrictions-fdi-are-much-stronger-eu-and-us_en
16. MH SR. Dohoda o voľnom obchode medzi EÚ a Kóreou. [elektronický zdroj] Rok publikovania: 2021. Dostupné na: <https://www.mhsr.sk/obchod/obchodne-vztahy-s-tretimi-krajinami/dohody-eu-s-tretimi-krajinami/dohoda-o-volnom-obchode-medzi-eu-a-koreou?csrt=14008347146261537891>
17. EUROPEAN COMMISSION. Key elements of the EU-China Comprehensive Agreement on Investment. [elektronický zdroj] Brusel. Dátum publikovania: 30. 12. 2020. 4 strany. Dostupné na: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_20_2542
18. EUROPEAN COMMISSION. South Korea: EU trade relations with South Korea. Facts, figures and latest developments. [elektronický zdroj] Brusel. Rok publikovania: 2022. Dostupné na: https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/countries-and-regions/south-korea_en
19. EUROPEAN COMMISSION. Japan
20. EU trade relations with Japan. Facts, figures and latest developments.. [elektronický zdroj] Brusel. Rok publikovania: 2022. Dostupné na: https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/countries-and-regions/japan_en
21. MH SR. Dohoda o hospodárskom partnerstve medzi Európskou úniou a Japonskom (EPA) [elektronický zdroj] Rok publikovania: 2021. Dostupné na: <https://www.mhsr.sk/obchod/obchodne-vztahy-s-tretimi-krajinami/dohody-eu-s-tretimi-krajinami/dohoda-o-hospodarskom-partnerstve-medzi-europskou-uniou-a-japonskom-epa?csrt=14008347146261537891>
22. OECD. BORGA, Maria. International trade, foreign direct investment and global value chains: SLOVAK REPUBLIC: TRADE AND INVESTMENT STATISTICAL NOTE. [elektronický zdroj] Dátum publikovania: 08. 10. 2017. 10 strán. Dostupné

- na: <https://www.oecd.org/investment/SLOVAK-REPUBLIC-trade-investment-statistical-country-note.pdf>
23. TASR. Slovensko bude monitorovať rizikové priame zahraničné investície. [elektronický zdroj] Dátum publikovania: 16. 09. 2020. Dostupné na: <https://euractiv.sk/section/ekonomika-a-euro/news/slovensko-bude-monitorovat-rizikove-priame-zahranicne-investicie/>
24. US DEPARTMENT OF STATE. 2022 Investment Climate Statements: China. [elektronický zdroj] Rok publikovania: 2022. Dostupné na: <https://www.state.gov/reports/2022-investment-climate-statements/china/>
25. CENTER FOR STRATEGIC AND INTERNATIONAL STUDIES. MCELVEE, Lily. The Rise and Demise of the EU-China Investment Agreement: Takeaways for the Future of German Debate on China. [elektronický zdroj] Dátum publikovania: Marec 2020. 14 strán. Dostupné na: https://csis-website-prod.s3.amazonaws.com/s3fs-public/2023-03/230320_McElwee_German_Debate_1.pdf?VersionId=cJqhWJQk7AccmMTGw.mBGqPh5kL7CMCs
26. UNICREDITBANK. SABOVÁ, Marta. Štrukturované financie a Syndikácie. [elektronický zdroj] 4 strany. Dátum publikovania: 14. 10. 2016. Dostupné na: <https://www.unicreditbank.sk/content/dam/cee2020-pws-sk/sk-dokumenty/dokumenty-k-produktom/velke-firmy/strfin.pdf>
27. LUČIVJANSKÝ, Michal. – MANZONE, Maria Gabriella. Full FDI screening regime adopted in Slovakia. [elektronický zdroj] Dátum publikovania: 13. 12. 2022. Dostupné na: https://www.schoenherr.eu/content/full-fdi-screening-regime-adopted-inslovakia/?utm_source=mondaq&utm_medium=syndication&utm_term=Government-Public-Sector&utm_content=articleoriginal&utm_campaign=article
28. NBS SR. Priame zahraničné investície 2020. [elektronický zdroj] Dostupné na: <https://nbs.sk/statisticke-udaje/statistika-platobnej-bilancie/priame-zahranicne-investicie/>
29. SARIO. Výročná správa 2020. [elektronický zdroj] Rok publikovania: 2021. Dostupné na: <https://sario.sk/sites/default/files/sario-vyrocná-sprava-2020.pdf>

30. MH SR. PREŤO, Anton. Pridaná hodnota, kde si? [elektronický zdroj] 19 strán. Dátum publikovania: Júl 2019. Dostupné na: <https://www.economy.gov.sk/uploads/files/6bv03TEM.pdf>
31. SARIO. Výročná správa 2021. [elektronický zdroj] Rok publikovania: 2022. Dostupné na: <https://sario.sk/sites/default/files/sario-vyrocnna-sprava-2021.pdf>
32. TASR. Vláda: Národná stratégia určí priority a ciele SR v oblasti výskumu a vývoja. [elektronický zdroj] Dátum publikovania: 28. 03. 2023. Dostupné na: <https://www.vlada.gov.sk/vlada-narodna-strategia-urci-priority-a-ciele-sr-v-oblasti-vyskumu-a-vyvoja/>
33. UNCTAD. General Profile: SLOVAKIA. [elektronický zdroj] 3 strany. Dátum publikovania: 20. 10. 2022. Dostupné na: <https://unctadstat.unctad.org/CountryProfile/GeneralProfile/en-GB/703/GeneralProfile703.pdf>
34. MZVaEZ SR. Ekonomická informácia o teritóriu: Južná Kórea. [elektronický zdroj] 27 strán. Dátum publikovania: 31. 05. 2017. Dostupné na: <https://www.mzv.sk/documents/10182/620840/K%C3%B3rejsk%C3%A1+republika+-+ekonomick%C3%A9+inform%C3%A1cie+o+terit%C3%B3riu/4541ce92-1206-406d-a327-28210acae036?version=1.2&previewFileIndex=>
35. MZVaEZ SR. Ekonomická informácia o teritóriu: Čínska ľudová republika. [elektronický zdroj] 26 strán. Dátum publikovania: 07. 08. 2020. Dostupné na: <https://www.mzv.sk/documents/10182/620840/%C4%8C%C3%ADna+-+ekonomick%C3%A9+inform%C3%A1cie+o+terit%C3%B3riu+2020>
36. MZVaEZ SR. Ekonomická informácia o teritóriu: Japonsko. [elektronický zdroj] 26 strán. Dátum publikovania: 01. 06. 2022. Dostupné na: <https://www.mzv.sk/web/sk/japonsko>
37. EUROSTAT. EU direct investment flows, by country and economic activity (BPM6). [elektronický zdroj]. Dátum publikovania: 01. 03. 2023. Dostupné na: https://ec.europa.eu/eurostat/web/main/search/_search/estatsearchportlet_WAR_estatsearchportlet_INSTANCE_bHVzuvn1SZ8J?p_auth=x6CmVDNS&text=bop_fdi6_flow&_estatsearchportlet_WAR_estatsearchportlet_INSTANCE_bHVzuvn1SZ8J_collectio

n=&_estatsearchportlet_WAR_estatsearchportlet_INSTANCE_bHVzuvn1SZ8J_theme
=

38. UNCTAD STAT. Goods and Services (BPM6): Exports and imports of goods and services, annual. [elektronický zdroj]. Dátum publikovania: 2023. Dostupné na: <https://unctadstat.unctad.org/wds/TableView/tableView.aspx>
39. UNCTAD, Global foreign investment recovered to pre-pandemic levels in 2021, but uncertainty looms [elektronický zdroj]. Dátum publikovania: 09. 06. 2022. Dostupné na: <https://unctad.org/news/global-foreign-investment-recovered-pre-pandemic-levels-2021-uncertainty-looms>
40. SARIO. Success stories SK: Prehľad úspešných projektov SARIO. [elektronický zdroj] 2 strany. Dátum publikovania: 13. 03. 2023. Dostupné na: <https://sario.sk/sites/default/files/sario-success-stories-sk-2023-03-13.pdf>
41. TASR. Automobilka Porsche zmenila svoje zámery, pri Hornej Strede chce investovať miliardu eur. [elektronický zdroj]. Dátum publikovania: 29. 03. 2023. Dostupné na: <https://www.trend.sk/spravy/automobilka-porsche-zmenila-svoje-zamery-pri-hornej-strede-chce-investovat-miliardu-eur>
42. MIRRI SR. Deputy Prime Minister Raši flew for a working visit to China, and rich program awaits him. [elektronický zdroj] Dátum publikovania: 04. 11. 2019. Dostupné na: <https://www.mirri.gov.sk/en/news/minister/deputy-prime-minister-rasi-flew-for-a-working-visit-to-china-and-rich-program-awaits-him/>

Prílohy

Príloha A – Hodnoty prílevu PZI z 3 vybraných ázijských krajín do EÚ 27 a hodnoty exportu krajín EÚ 27